

Ontwikkelrichting landschap Valkenswaard

Gemeente Valkenswaard | Deel A | december 2023

GEMEENTE
VALKENSWAARD

RUIJTER
DE
HOEVEN

Ontwikkelrichting landschap Valkenswaard - Deel A

Gemeente Valkenswaard

opdrachtgever: Gemeente Valkenswaard
datum: december 2023 / incl. aanpassing juni 2025
documentnaam: 2249_Deel A
contactpersoon gemeente: Chris Sandkuijl
auteur: Marianne Verhoeven en Maud Lansu
marianne@verhoevenderuijter.nl

verhoeven de ruijter
ideeën voor stad en land
Hoogstraat 301
5654 NB Eindhoven
+31 (0)40 293 95 90
www.verhoevenderuijter.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding: herijking van het landschapsontwikkelingsplan 2011	4
1.2	De opgaven voor het buitengebied van Valkenswaard	4
1.3	Totstandkoming van de ontwikkelrichting landschap	9
1.4	Doelstelling en status van het document	9
1.5	Leeswijzer van het document	10
1.6	Overzicht van deelgebieden	10
2	Kenschets van het landschap	12
2.1	Geomorfologische opbouw	14
2.2	Historische ontwikkeling van het landschap	16
2.3	Watersysteem	20
2.4	Landschapstypes	24
3	Beleidsopgaven	24
3.1	Provincie Noord-Brabant - Interim omgevingsverordening	24
3.2	Provincie Noord-Brabant - Natuurbeheerplan	26
3.3	Europees natuurnetwerk - Natura 2000	26
3.4	Natuurdoelanalyse	26
3.5	Waterschap de Dommel - Watertransitie	28
3.6	Gemeente Valkenswaard - Toekomstvisie 2040	30
3.7	Gemeente Valkenswaard - Uitvoeringsprogramma Dommeland	30
4	Ontwikkelrichting per deelgebied	32
4.1	Dommelen	36
4.2	Valkenswaard - Noord	42
4.3	Valkenswaard - Zuidoost	48
4.4	Schaftse-, Brugse- en Opperheide incl. paardenboulevard	54
4.5	De Malpie	60
4.6	Kempervennen e.o.	66
4.7	Beekerheide en beekdal van de Beekloop	72
4.8	Omgeving Borkel en de Plateaux	78

1 Inleiding

1.1 Aanleiding: herijking van het landschapontwikkelingsplan 2011

Om de landschappelijke kwaliteiten te beschermen en te versterken heeft de gemeente in 2011 een landschapontwikkelingsplan (LOP) opgesteld. Het LOP 2011 had een meerledige doelstelling:

- De gemeentelijke visie op het landschap uitdragen middels streefbeelden en daarmee sturing te geven aan veranderingen in het buitengebied.
- Concrete projecten tot uitvoering te brengen door middel van een uitvoeringsplan.

Veel van de projecten die destijds in het plan waren opgenomen zijn nu inmiddels uitgevoerd.

Zo'n 15 jaar na het opstellen van bovengenoemd plan is het buitengebied behoorlijk in beweging door velerlei ontwikkelingen en nieuwe beleidsopgaven. Dit vormt de aanleiding om het oorspronkelijke landschapontwikkelingsplan te herijken.

Het landschap van Valkenswaard als het 'het goud van de gemeente'

1.2 De opgaven voor het buitengebied van Valkenswaard

Een recreatief aantrekkelijk landschap voor bewoner en recreant

Valkenswaard beschouwt haar fraaie, groene buitengebied als het ‘Goud van de gemeente’. Een mooi en aantrekkelijk landschap draagt bij aan een fijne woonomgeving voor onze bewoners en is een plek van ontspanning voor recreanten. Bovendien is een aantrekkelijke leefomgeving van groot belang voor het vestigingsklimaat in onze gemeente.

Valkenswaard ligt in de Brainportregio. De druk op de regio neemt toe door de economische groei en toename van het aantal inwoners. Door deze verstedelijkingsdruk wordt het belang van een aantrekkelijk en beleefbaar buitengebied steeds groter. Ook in Valkenswaard, vanwege de centrale ligging in een groene wig tussen de Belgische grens en Eindhoven, met een aaneenschakeling van landerijen, bos- en natuurgebieden en de beekdalen van Keersop, Dommel en Tongelreep.

Om de recreatieve waarde van het buitengebied verder te versterken heeft de gemeente de afgelopen jaren niet stil gezeten. Zo maakt zij onderdeel uit van Natuurgrenspark De Grote Heide, waarin gewerkt wordt aan de recreatieve versterking met behoud en versterking van de natuurwaarden. Daarnaast is er een nieuwe visie ontwikkeld op het gebied van recreatie, natuur en leefomgeving: het Masterplan Dommeland. In het participatieve traject zijn veel wensen opgehaald en besproken met partners en bewoners. In een uitvoeringsprogramma is voor vijf deelgebieden de slag naar uitwerking gedefinieerd.

Noodzakelijke structurele aanpassingen natuur en water

Een groot deel van het buitengebied van de gemeente Valkenswaard bestaat uit waardevolle natuurgebieden, zoals het beekdalen en de Natura 2000-gebieden. De laatste decennia is er door de gemeente en haar partners al flink geïnvesteerd om in deze gebieden de natuurwaarden en de biodiversiteit te verbeteren.

Echter, de natuurgebieden hebben te lijden onder invloeden van buitenaf, zoals verdroging door de dalende grondwaterstanden en verzuring en vermesting door de aanvoer van nutriënten uit de omgeving, zoals stikstof. Om de Europese en nieuwe landelijke en provinciale natuur- en waterdoelen te halen zijn er rigoureuze ingrepen nodig, bijvoorbeeld in het landbouwkundig gebruik rondom deze gebieden.

Perspectief agrarische sector

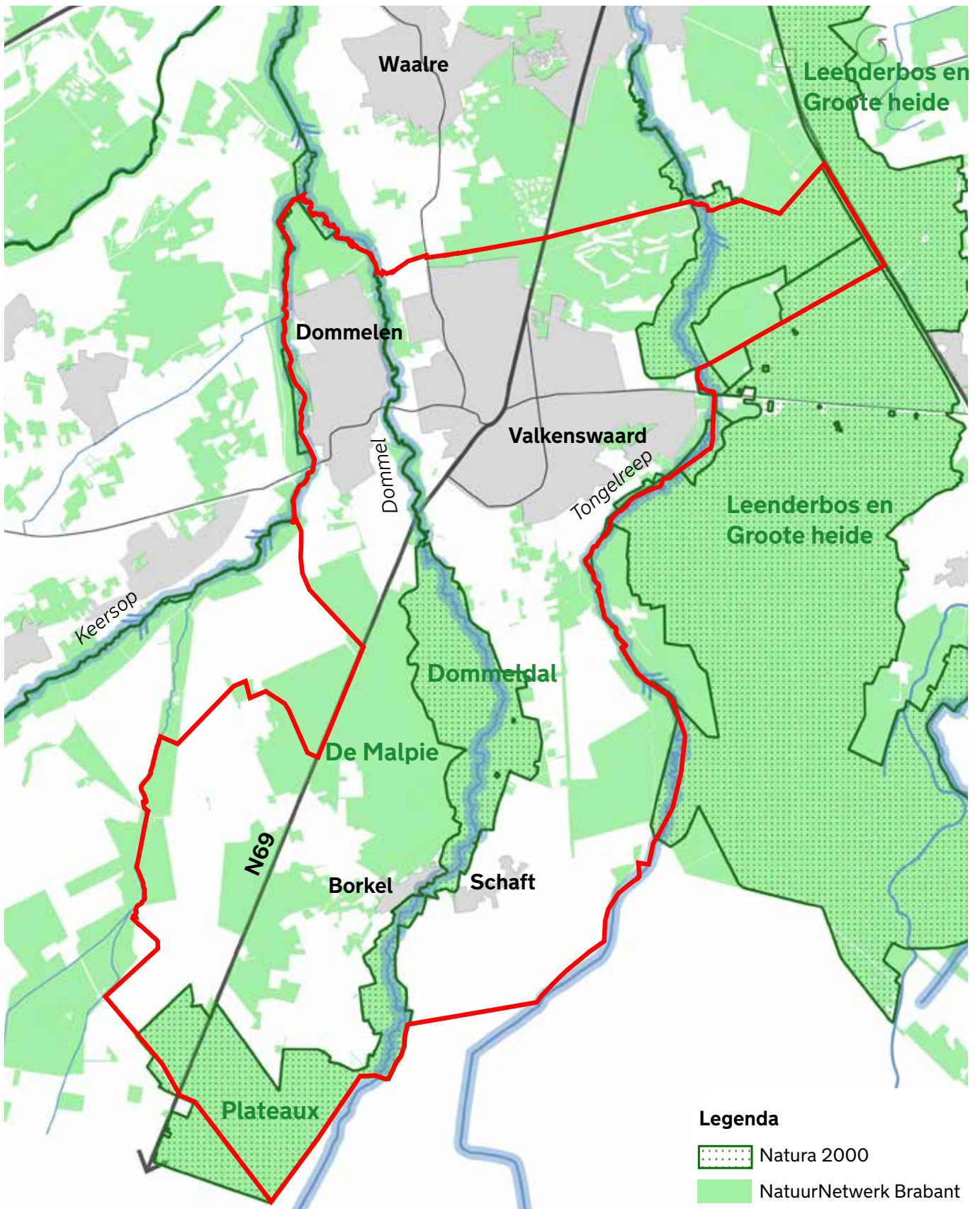
Daarbij is de agrarische sector ook zelf in transitie: sommige ondernemers zullen stoppen en dit betekent dat de boerenerven veranderen van functie. Daarnaast komen agrariërs voor de keuze om te verduurzamen en innoveren, te extensiveren of om te schakelen naar een verbreding van het bedrijf. Bijvoorbeeld door een combinatie te maken met een recreatieve functie. Dit alles brengt de komende jaren grote veranderingen in het buitengebied, waarbij de diversiteit aan ondernemerschap zal toenemen.

Beekdal van de Dommel: de druk op de natuur neemt toe door invloeden van buitenaf

De functie van agrarisch ondernemers als landschapsbeheerder zal toenemen.

Natuurgebieden, zoals weergegeven in Europees en Provinciaal beleid

Brabants Programma Landelijk Gebied en Gebiedsgerichte Aanpak Grenscorridor

Het behoud en herstel van de ecologische waarden, de herinrichting van het watersysteem en nieuw perspectief voor de landbouw in het buitengebied vragen om een nieuwe integrale visie op het landschap c.q. buitengebied. De Provincie werkt daarom momenteel aan het Brabants Programma Landelijk Gebied waarin zij nieuwe doelen voor het buitengebied verder uitwerkt. Deze doelen op het gebied van natuur, bodem, water, landbouw en klimaat zullen sturend gaan zijn voor de veranderingen in het landelijk gebied.

Daarnaast ligt het Valkenswaardse buitengebied in het plangebied Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) Grenscorridor. In dit planproces werken verschillende overheden en gebiedspartners aan een visie en aanpak met het hoofddoel om de natuur in de Natura 2000-gebieden in een 'gunstige staat van in standhouding' te brengen en waarbij andere doelen in het gebied integraal worden meegenomen.

Doelen	Uitwerking nationale doelen/opgaven	Uitwerking Brabantse doelen/opgaven
Natuur & Stikstof	<ul style="list-style-type: none"> 30% natuurterrein Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR), met een nationale aansaal- en kwaliteitsopgave (in 2030) 50% areaal met stikstof-gevoelige habitats binnen N2000 onder de kritische depositiewaarde (in 2025) 74% areaal met stikstofgevoelige habitats binnen N2000 onder de kritische depositiewaarde (in 2030) Areaal opgave voor nieuw bos: 37.400 ha. (in 2030) Resterende opgave areaal voor Natuur Netwerk Nederland (NINN): 40.571 ha. (in 2027) Hydrologische condities N2000-gebieden op orde (in 2027) 10% groenblauwe dooradering (in 2050), waarvan de helft in 2030 	<ul style="list-style-type: none"> Stikstof: een richtinggevende reductieopgave voor ammoniak van 6.957 ton voor landbouw in Noord-Brabant Natuurnetwerk Noord-Brabant (NNB): van totale omvang 129.000 ha, nog 4000 ha te verwerven of van functie te veranderen en nog 8.300 ha in te richten / in 2027 Opgaven bos: a) ontwikkeling 13.000 ha bos binnen én buiten NNB, en b) 50.000 ha bestaand bos te realiseren Hydrologische condities op peil Groenblauwe dooradering: gemiddeld minimaal 10% groenblauwe dooradering van landelijk gebied in 2030, met hogere / lagere % afhankelijk van gebied
Water	<ul style="list-style-type: none"> Concentraties nutriënten (P en N) in grond- en oppervlaktewaterlichamen voldoen aan wettelijke normen KRW (in 2027) Concentraties gewasbeschermingsmiddelen in grond- en oppervlaktewaterlichamen voldoen aan wettelijke normen KRW (in 2027) Grondwaterlichamen voldoen aan de norm voor een goede kwantitatieve toestand KRW (in 2027) Natte Natuurparits zijn hydrologisch op orde conform KRW (in 2027) Beleed, inrichting en beheer aangepast aan veranderend klimaat. Schade en ontwrichting door waasextremen zoveel mogelijk beperken (2050) 	<ul style="list-style-type: none"> Nedere afspraken over maximale hoeveelheden te onttrekken grondwater per jaar en bescherming van grondwaterkwaliteit in grondwaterbeschermingsgebieden Verhoging grondwaterpeilen met mogelijk 10 - 35 cm Waterberging: beruilen bestaande zoekgebieden en 5 tot 10% ruimte in diepe dalen watersysteem reserveren voor waterberging, met beperkingen voor nieuwbouw
Klimaat	<ul style="list-style-type: none"> Emissiereductieopgaven broeikasgassen voor veehouderij en akkerbouw: 5 Mton CO₂ (in 2030) Emissiereductieopgave methaan voor veehouderij en akkerbouw: minimaal 3,12 Mton CO₂ (in 2030) Koolstofvastlegging in bomen/bos/natuur: 0,4 - 0,8 Mton CO₂ (in 2030) (te realiseren via bosaanplant) Koolstofvastlegging in landbouwbodems: 0,5 Mton CO₂ (in 2030) 	<ul style="list-style-type: none"> Opgave voor veehouderij en akkerbouw in Noord-Brabant 0,8 Mton CO₂ eq. Streven naar koolstofvastlegging in 'bomen, bos en natuur', niet nader gespecificeerd voor Noord-Brabant
Perspectief agrarische ondernemers	<ul style="list-style-type: none"> Geen nationale doelen bepaald, wel richting aan gegeven in kabinetsbrieven. Nadere doelen en afspraken in Landbouwakkoord 	<ul style="list-style-type: none"> Perspectief voor hoogproductieve kringlooplandbouw passend binnen het bodem- en watersysteem Perspectief voor extensieve, natuur- en landschapsinclusieve landbouw met o.a.: 500 natuurinclusieve boeren in 2030, 15% areaal biologische landbouw en nieuwe teelten (o.a. biobased materialen) Ruimte voor eigen keuzes en ondernemerschap en ondersteuning van de transitie van agrarische bedrijven

Samenvatting van de doelen uit de Houtskoolschets van het Brabants Programma Landelijk Gebied

1.3 Totstandkoming van de ontwikkelrichting landschap Valkenswaard

Dit document beschrijft de ontwikkelingsrichting voor het landschap. Per deelgebied is dit in dit document uitgewerkt met daarbij een globaal streefbeeld en referentiebeelden. Dit is aangevuld met een overzicht van maatregelen om de ontwikkelrichting naar uitvoering te kunnen brengen. Dit geeft beelden voor zowel fysieke inrichtingsmaatregelen als beleidsmaatregelen.

De ontwikkelrichtingen zijn gestoeld op:

- Een landschappelijke analyse op basis van de lagenbenadering. Hierin zijn alle lagen van het landschap beschouwd zoals: de geomorfologische en historische ontwikkeling van het gebied, het functioneren van het huidige watersysteem, de beplantingsstructuur, de infrastructurele en recreatieve structuur en aanwezige cultuurhistorische en landschappelijke waarden en kwaliteiten.
- Relevante beleidskaders, zoals van de Provincie Noord-Brabant, Waterschap De Dommel en de gemeente Valkenswaard zelf. Zie hoofdstuk 3 voor een overzicht.
- De opgehaalde wensen van partners en bewoners uit eerder doorlopen processen en gevoerde gesprekken.

1.4 Doelstelling en status van het document

Om sturing te geven aan alle veranderingen in het buitengebied en om concrete projecten tot uitvoering te brengen heeft de gemeente Valkenswaard deze ontwikkelrichting opgesteld. De ontwikkelrichting vloeit voort uit de *Toekomstvisie 2040*. Het document beschrijft de gemeentelijke ambities voor het landschap voor de komende 10-20 jaar. Hierin zijn ook de projecten en uitkomsten van de participatie uit het *programma Dommeland* meegenomen. Dit rapport is een op zichzelf staand document en samen met de *Handreiking kwaliteitsverbetering Landschap (2021)* vormt zij een sturingsinstrument voor behoud en versterking van de landschappelijke kwaliteit in het buitengebied. In deel A is de ontwikkelrichting per deelgebied beschreven en verbeeld. Deel B vormt de verantwoording en naslagwerk met alle informatie op basis waarvan de ontwikkelrichting per deelgebied is gebaseerd.

De ontwikkelrichting in dit document vormt een bouwsteen voor het nog op te stellen *bestemmingsplan buitengebied* en *omgevingsvisie* van de gemeente. Daarnaast is het de inbreng in het planproces van de Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) Grenscorridor. De ontwikkelrichtingen die worden beschreven in dit document vormen de basis voor gesprekken met ondernemers en bewoners, maar ook voor de concretere planuitwerkingen in de GGA.

1.5 Leeswijzer van het document

Op basis van de landschappelijke karakteristiek, het watersysteem en in afstemming met de deelgebieden in het GGA Grenscorridor, is het gemeentelijk buitengebied opgedeeld in acht deelgebieden.

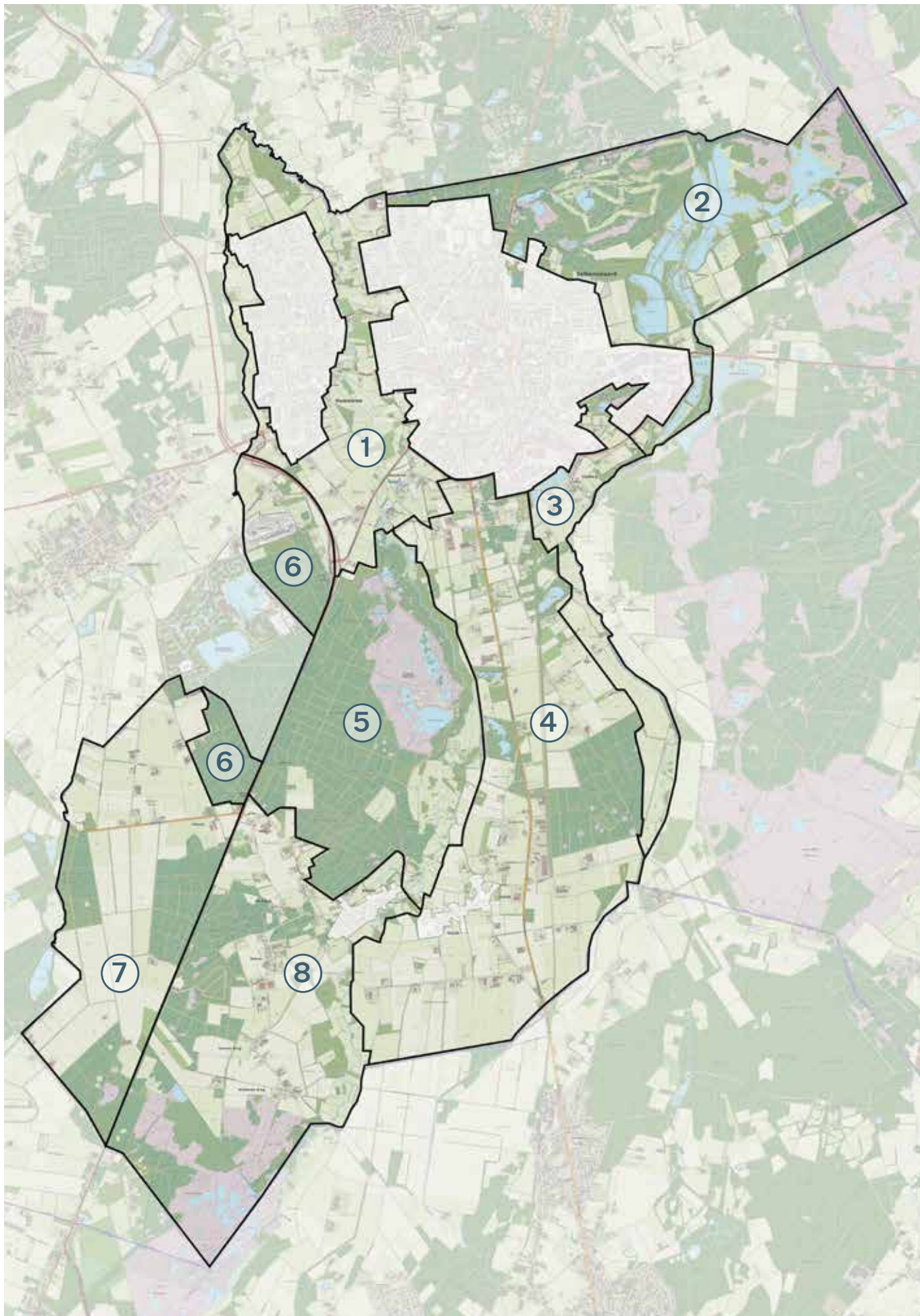
In deel A wordt een algemene kenschets gegeven van het Valkenswaardse landschap, het vigerende beleid, de opgaven in het buitengebied. Daarnaast is de ontwikkelrichting per deelgebied opgenomen met een overzicht van te nemen maatregelen om de ontwikkelrichting vorm te geven.

In deel B is per deelgebied de informatie opgenomen op basis waarvan de ontwikkelrichting is gebaseerd. Zij kan gebruikt worden als naslagwerk en als basis voor verdere verdieping per deelgebied:

- Een beknopte landschapsanalyse met inzicht in het watersysteem
- Een beleidsoverzicht met relevante kaders en ontwikkelrichtingen
- Wensen van gebiedspartners, bewoners en ondernemers

1.6 Overzicht van deelgebieden

- 1 Dommelen
- 2 Valkenswaard - Noord
- 3 Valkenswaard - Zuidoost
- 4 Schaftse-, Brugse- en Opperheide incl paardenboulevard
- 5 De Malpie
- 6 Kempervennen e.o.
- 7 Beekerheide en beekdal van de Beekloop
- 8 Omgeving Borkel en de Plateaux

Overzicht deelgebieden 'Ontwikkelrichting landschap Valkenswaard'

2 Kenschets van het landschap

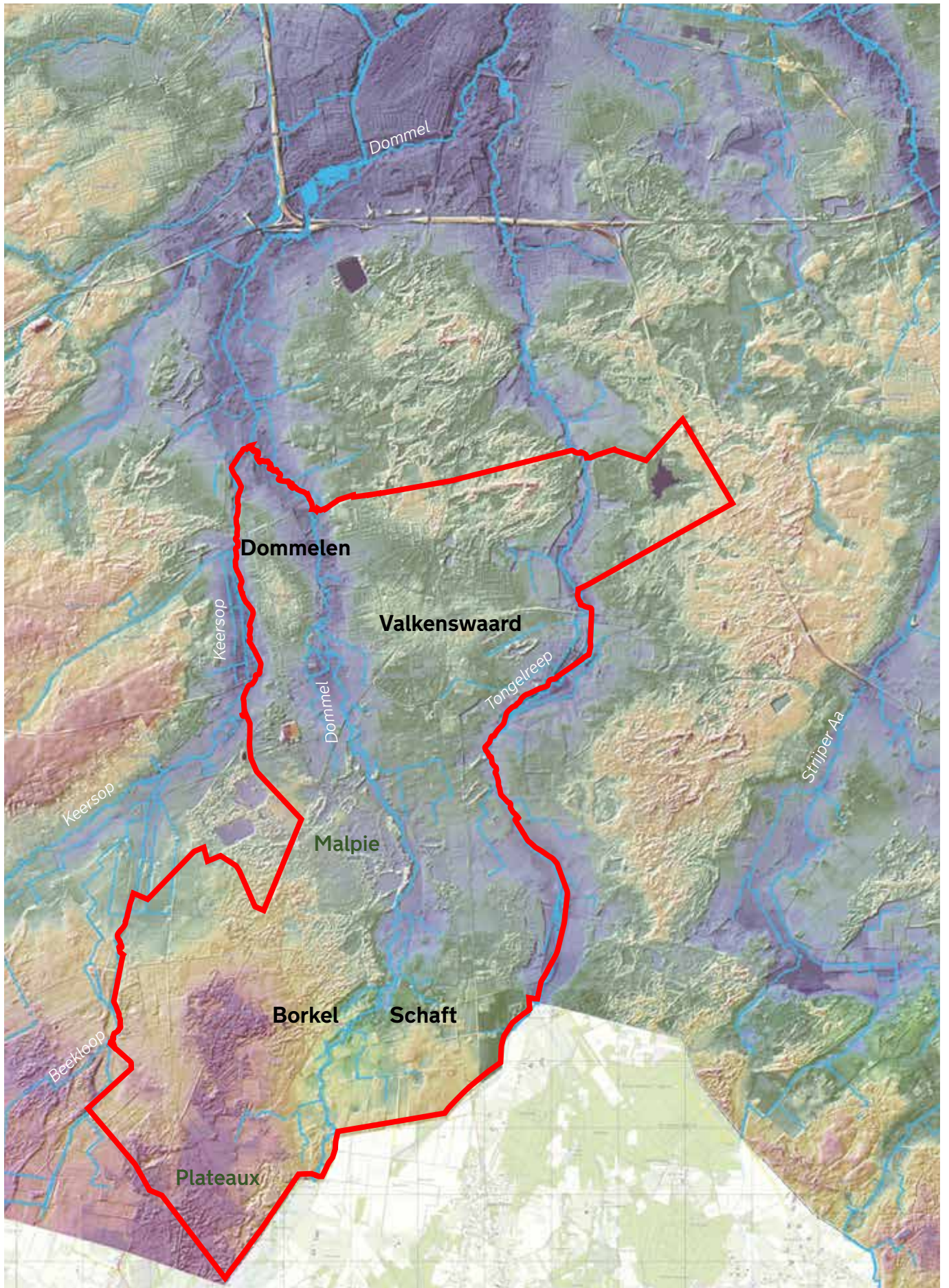
2.1 Geomorfologische opbouw

Het stijgen en dalen van de aardkorst, de werking van water en wind en de ontginning en het landgebruik door mensen hebben het landschap van Valkenswaard gevormd. Het resultaat is een licht glooiend, naar het noorden aflopend gebied waarin de beeklopen Keersop, Dommel en Tongelreep smalle, ondiepe dalen hebben uitgesleten. De oorsprong van de beken ligt in België en zij komen samen ten noorden van Valkenswaard.

Tussen de beekdalen liggen hogere ruggen en is het gebied overwegend vlak met op een aantal plaatsen opgewaaide (stuif)duinen (De Plateaux, Malpie) en uitgewaaide laagtes waar moerassen en vennen in zijn ontstaan (De Plateaux, Malpie, noordkant Valkenswaard). Vooral de verschillen in grondgebruik tussen hoog en laag, droog en nat, vlaktes en ruggen zorgen ervoor dat de opbouw en eigenschappen van de ondergrond nog steeds goed herkenbaar zijn.

Beekdal van de Tongelreep

Hoogtekaart met beeklopen

2.2 Historische ontwikkeling van het landschap

Het gebied is al lang bewoond. Op verschillende plaatsen zijn er vondsten uit de prehistorie en IJzertijd gedaan. In de Middeleeuwen zijn op de flanken van de beekdalen een aantal agrarische nederzettingen ontstaan, waaronder Keersop, Deelshurk, Zeelberg, Borkel, Schaft en Hoeve. Uit die tijd stammen ook de Venbergse en Dommelse watermolens.

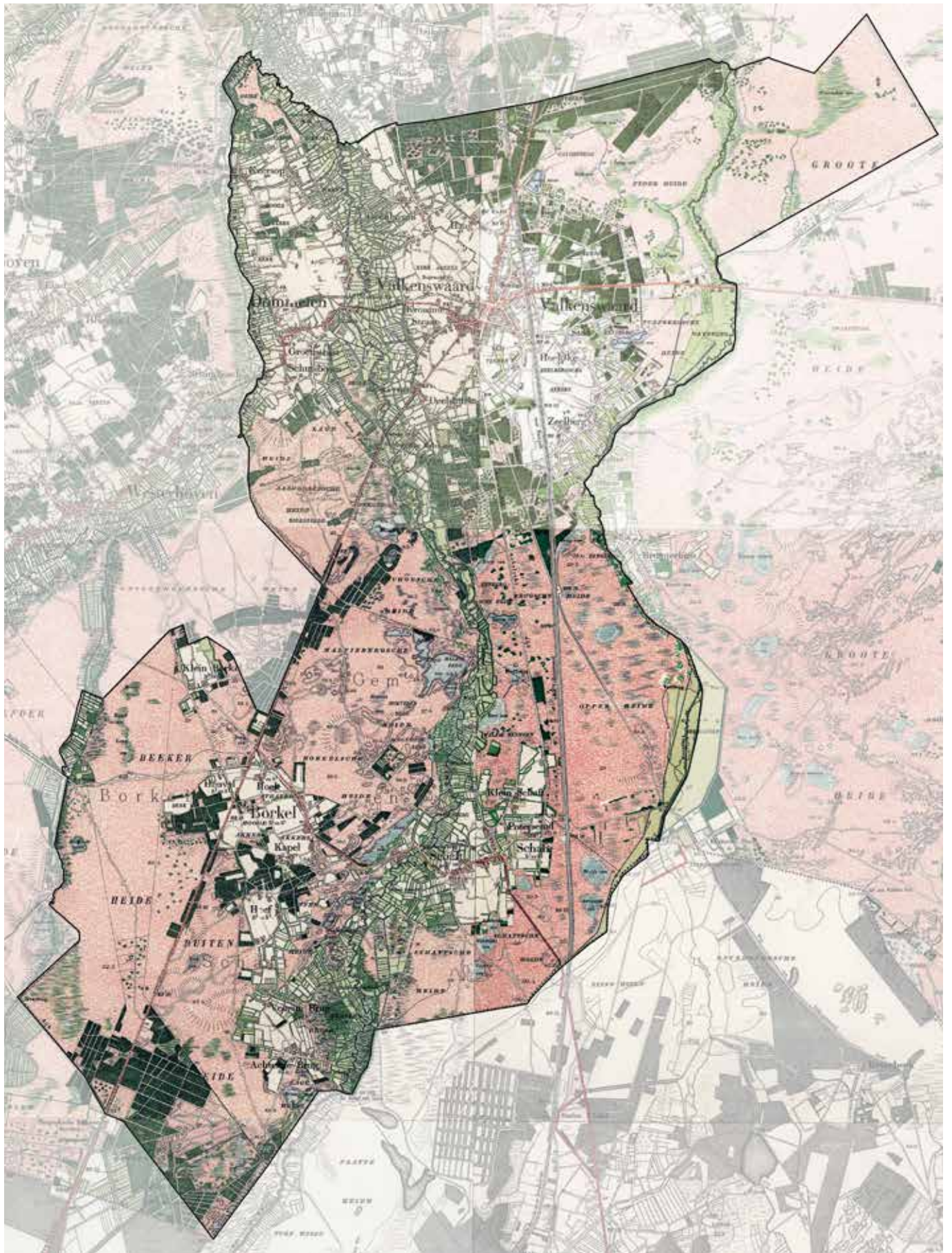
Eeuwenlang heeft het agrarische potstalsysteem zijn stempel op het landschap gedrukt. Hierbij werden de lage, natte gronden langs de beken gebruikt als hooiland, de flanken naar de hogere gronden als bouwland en de heide op de hoogste gronden om schapen te laten grazen. Dit onderscheid is nog steeds herkenbaar in het hedendaagse landschap.

In het Valkenswaardse landschap van begin 20e eeuw (zie beeld op de volgende pagina) zijn de verschillende landschapstypes goed te herkennen:

- **Akkercomplexen met kleine kernen (witgeel op de kaart)**
Deze gronden zijn al eeuwenlang in gebruik als bouwland en hebben door het potstalsysteem een voedselrijke bodem. Centraal of aan de randen ontstonden agrarische nederzettingen.
- **Beekdalen (lichtgroen op de kaart)**
Nattere gronden, hoofdzakelijk in gebruik als gras- en hooilanden ten behoeve van voedsel voor het vee. Herkenbaar aan de smalle en kleinschalige verkaveling.
- **Heide (roze)**
Buiten de in cultuur gebrachte gronden bestond het landschap voor een groot deel uit heide en woeste gronden. De gronden waren te arm en droog voor landbouw. De eerste ontginning van de heide voor bosbouw vindt eind 19e eeuw plaats, dit is zichtbaar op de kaart als donkergroene, rechthoekige vlakken.

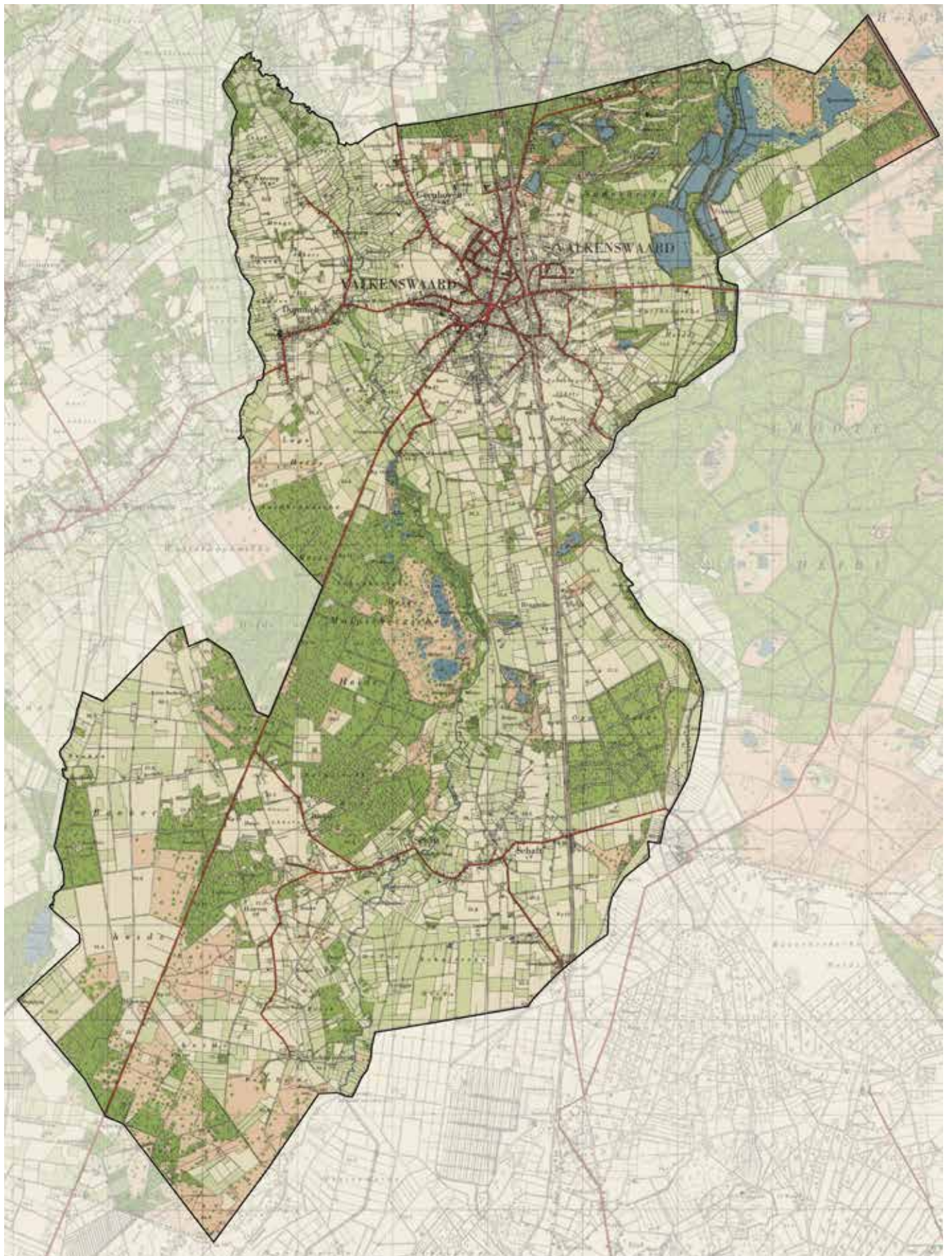

“Borkel en Schaft Nostalgisch tafereel uit 1933”, Beeldbank heemkundekring Weerderheem

Historische kaart rond 1900

In de 20e eeuw verandert het Valkenswaardse landschap. Kunstmest maakt het mogelijk om ook de armere gronden te benutten voor landbouw, waardoor de heide wordt ontgonnen en wordt ingericht in rechthoekige kavels. In de tweede helft van de vorige eeuw vinden de volgende grote veranderingen plaats. De kernen Valkenswaard en Dommelen groeien en door ruilverkaveling en schaalvergroting van de landbouw wordt het landschap grootschaliger: veel landschapselementen verdwijnen en beken en sloten worden rechtgetrokken voor een goede ontwatering. Het onderscheid tussen verschillende landschapstypen is door deze ingrepen vervaagd.

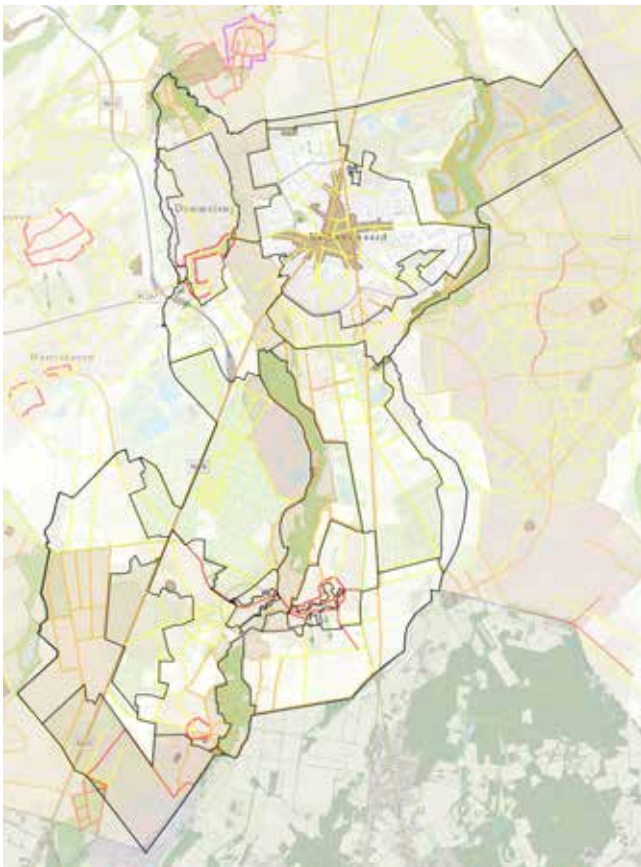

Historische kaart rond 1955

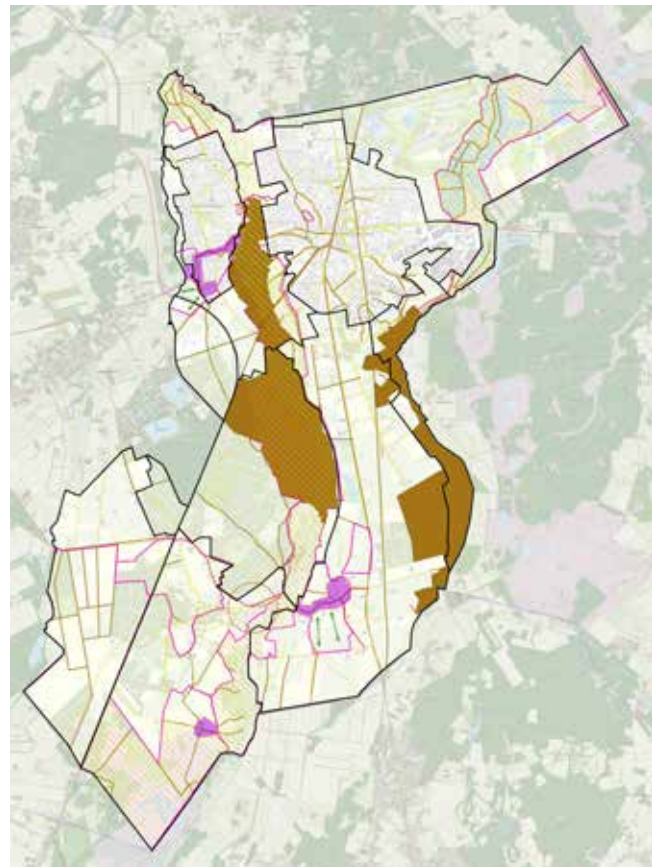
Cultuurhistorische waarden

Ondanks de grote veranderingen zijn er nog steeds vele landschapselementen waarneembaar in het landschap. Dit is met name het geval op de oude akkerscomplexen rondom de oude gehuchten, zoals Achterste Brug, Zeelburg, Borkel en Schaft en op enkele plekken in het beekdal. Relicten van deze landschapselementen zijn veelal gewaardeerd in het cultuurhistorisch beleid.

Op de cultuurhistorische waardenkaart zijn de verschillende historische, archeologische, aardkundige en cultuurhistorische waardevolle elementen aangeduid zoals laanstructuren, perceelsrandbeplanting en molens. Bij het vaststellen hiervan wordt het ontstaan van het landschap, relict en uniciteit meegenomen. Veranderingen dienen hier geen afbreuk te doen. In deel B van dit document wordt er verder ingegaan op de waardevolle elementen per deelgebied.

CHW Provincie Noord-Brabant

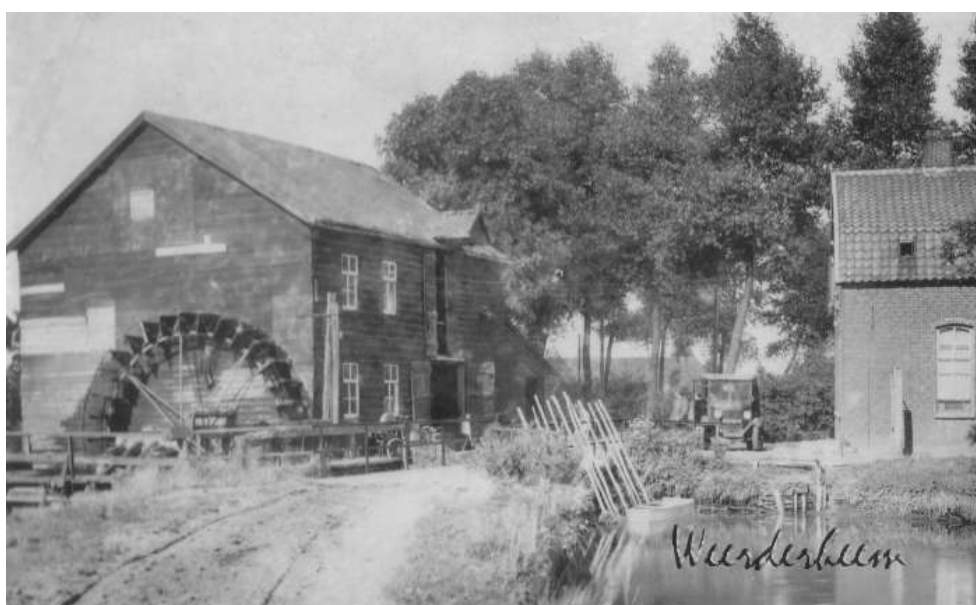
Erfgoedkaart Gemeente Valkenswaard (via Odzob)

Relicten van landschapsstructuren. Poterseind, Schaft: enkele bomen aan het zandpad waren ooit onderdeel van een laanstructuur + bomen los in het landschap zijn restanten van perceelsrandbeplanting.

Landschapstypes worden hersteld. Ten zuiden van Dommelen: enkele percelen weer ingericht zoals passend bij het beekdallandschap.

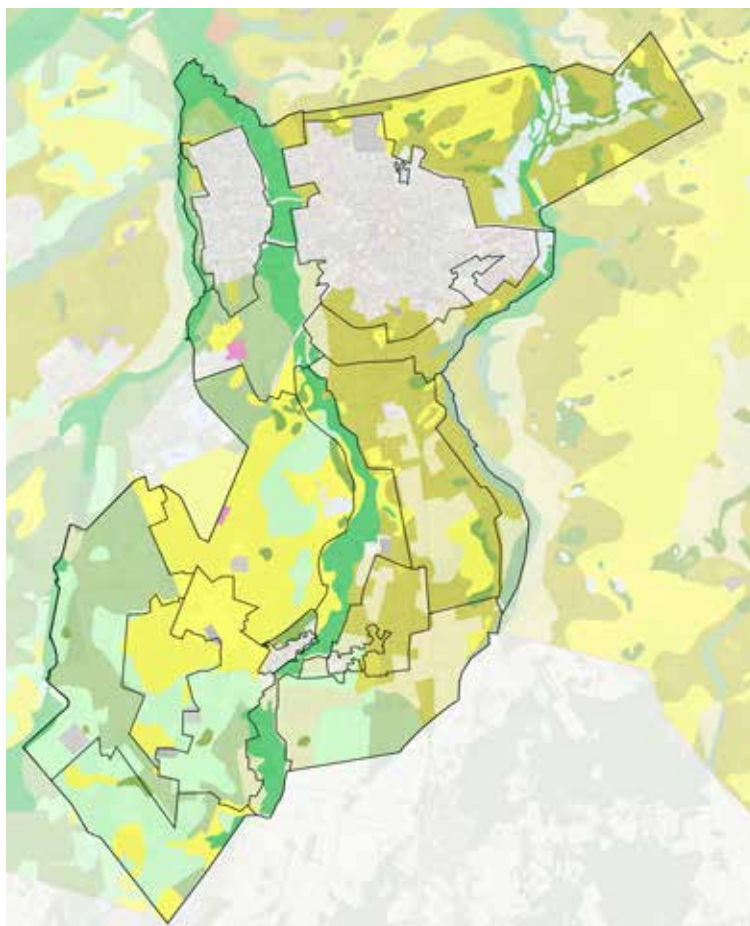

Bijzondere gebouwen nog steeds herkenbaar in het landschap. Venbergse watermolen en molen bij Schaft.

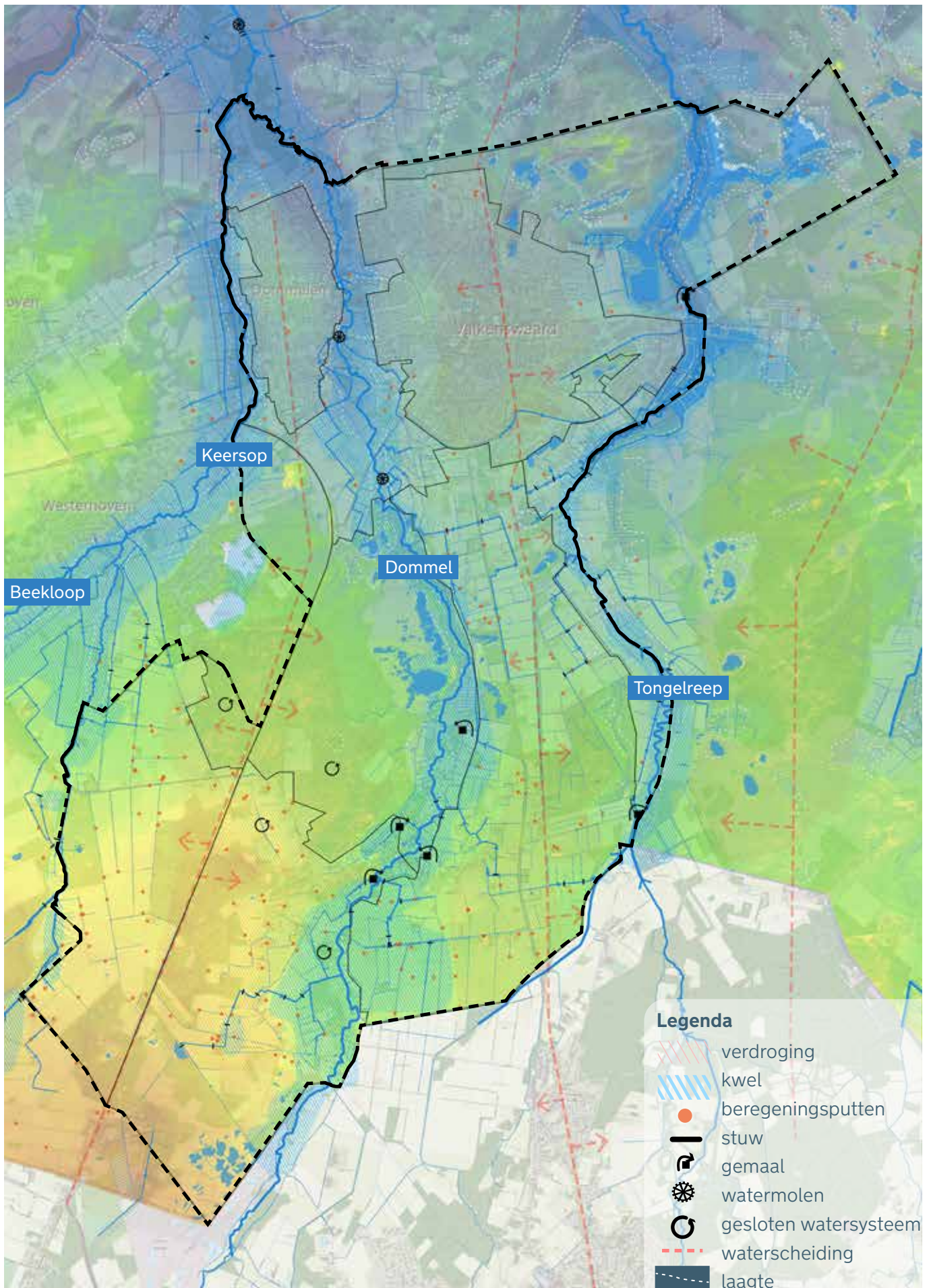
2.3 Watersysteem

Het buitengebied van de gemeente Valkenswaard wordt bepaald door het beekdalensysteem van de Dommel, Tongelreep en Keersop. De beken ontspringen op het hoger gelegen Kempisch Plateau (België) en stromen vanuit het zuiden naar Valkenswaard. Ze worden aangevuld met regenwater en kwel en komen bij Eindhoven samen.

Vanaf de waterscheidingen volgt het water de weg van de minste weerstand naar de beek. Het huidige landschap is er veelal op ingericht om het water zo snel mogelijk af te voeren. Door onderbemalingen en grondonttrekkingen door industrie, landbouw en grondwaterwinning dalen de grondwaterstanden. Dit heeft een effect op de natuur als wel op het landbouwkundig gebruik. Aanpassing van het watersysteem is noodzakelijk. Het systeem is nu niet veerkrachtig genoeg en vraagt om hydrologisch en natuurlijk herstel. Om die reden is er in deel B per deelgebied een weergave gemaakt van de hydrologische situatie en worden de knelpunten nader geconcretiseerd.

Bron: kaartenbank provincie Noord-Brabant, geomorfologie

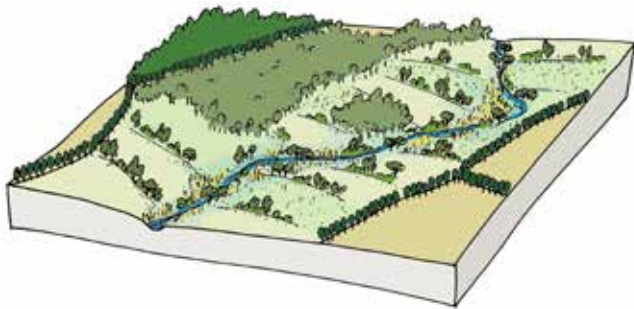
Watersysteem Valkenswaard

Bron: grafische vertaling van de legger waterstaatswerken 2021 Waterschap de Dommel & AHN hoogtekaart

2.4 Landschapstypes

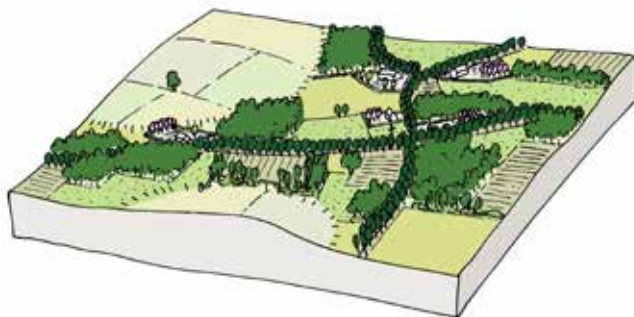
In de *Handreiking kwaliteitsverbetering landschap* (2021) is een overzicht opgenomen van de verschillende landschappen van Valkenswaard. Want ondanks de grote veranderingen die het landschap de laatste eeuw heeft doorgemaakt, onderscheiden de landschapstypes zich in uiterlijk sterk van elkaar. Zo is de kleinschalige omgeving van Borkel en Schaft duidelijk anders dan het grootschalige open landbouwgebied van de Schaftse Heide en is het beekdal van de Dommel anders dan de bossen en heide van de Malpie.

Hieronder zijn kort de belangrijkste kenmerken van de landschapstypes van Valkenswaard opgesomd. In Deel B van dit document wordt verder ingegaan op wat dit betekent per deelgebied.

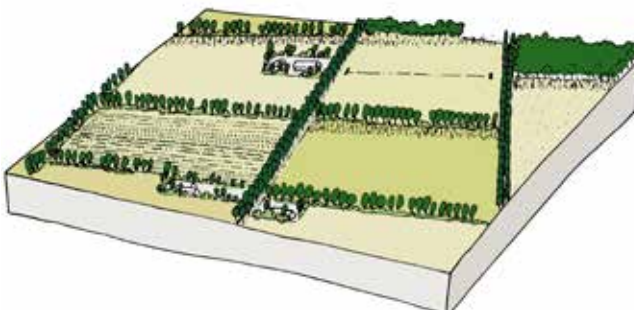
Beekdallandschap

- Beekdalen van de Dommel, Tongelreep en Keersop.
- Beekherstel vindt plaats, waterlopen mogen weer meanderen en krijgen een natuurvriendelijke oeverzone. Het is een kleinschalig landschap waar veel natuurwaarden zijn ontstaan.
- Waar het beekdal in gebruik is als akkergrond, is de beek een smalle loop en doorsnijdt het een grootschaliger landschap. De waterkwaliteit wordt beïnvloed door uitvloeiing van landbouwgrond.

Akkerdorpen en kampenlandschap

- Buurtschappen als Borkel, Schaft en Achterste Brug.
- Relicten van kleinschalig halfopen landschap zijn zichtbaar. Bijvoorbeeld onregelmatige verkaveling, enkele bomen die ooit onderdeel waren van een lijnvormig landschapselement of stukjes perceelsrandbeplanting.

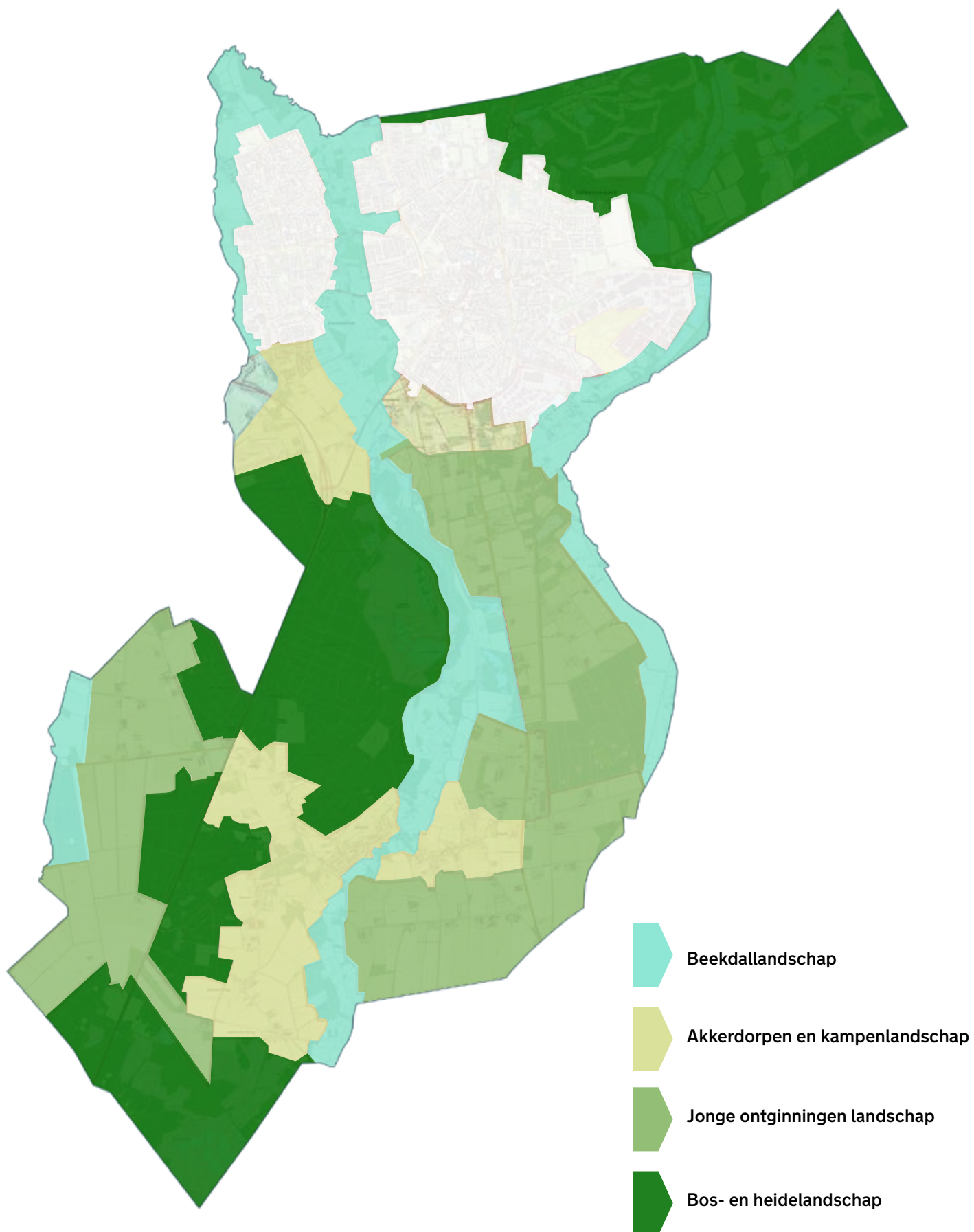

Jonge ontginningen landschap

- Grootschalig open en weids landschap, in gebruik voor landbouw.
- Rationele verkaveling omzoomd door singels en houtwallen haaks op de weg.
- Grotere bedrijfsmatig opgezette erven, wisselend landschappelijk ingepast.

Bos- en heidelandschap

- Heidegebieden met vennen met een sterke relatie met de Dommel.
- Grote boscomplexen (voormalig productiebos, verandert langzaam naar een natuurlijker loofbos).
- Heeft hoge waarde voor flora en fauna.
- Recreatief diverse en aantrekkelijke gebieden.

Overzicht landschapstypes uit Handreiking kwaliteitsverbetering landschap Valkenswaard (2021)

3 Beleidsopgaven

3.1 Provincie Noord-Brabant - Interim omgevingsverordening

De provinciale *Interim Omgevingsverordening* is in het najaar 2019 in werking getreden en bestaat uit zogenaamde instructieregels. Aan elke instructieregel zijn beleidsregels gekoppeld waaraan bestemmingsplannen worden getoetst. Op dit moment werkt de Provincie aan de nieuwe Verordening, die gelijktijdig met de omgevingswet in werking zal treden.

Stedelijk gebied

Valkenswaard, Borkel en Schaft zijn geduid als stedelijk gebied. Deze duiding geeft de grenzen aan van het stedelijk gebied van steden, dorpen en kernen in Noord-Brabant. Wanneer er over het buitengebied gesproken wordt de ontwikkelrichting dan wordt er over de gronden buiten het stedelijk gebied gesproken.

Natuurnetwerk Brabant

Een aantal deelgebieden is deels of volledig onderdeel van het Natuurnetwerk Brabant. Primaire doelstelling binnen deze grenzen is het behoud, herstel of de duurzame ontwikkeling van de ecologische waarden en kenmerken van de onderscheiden gebieden. Het realiseren van woningen binnen deze structuur is uitgesloten. Ook voor ontwikkelingen buiten het Natuurnetwerk moet aannemelijk worden gemaakt dat deze niet van negatieve invloed zijn op de ecologische waarden en kenmerken.

Natuur Netwerk Brabant - ecologische verbindingzone

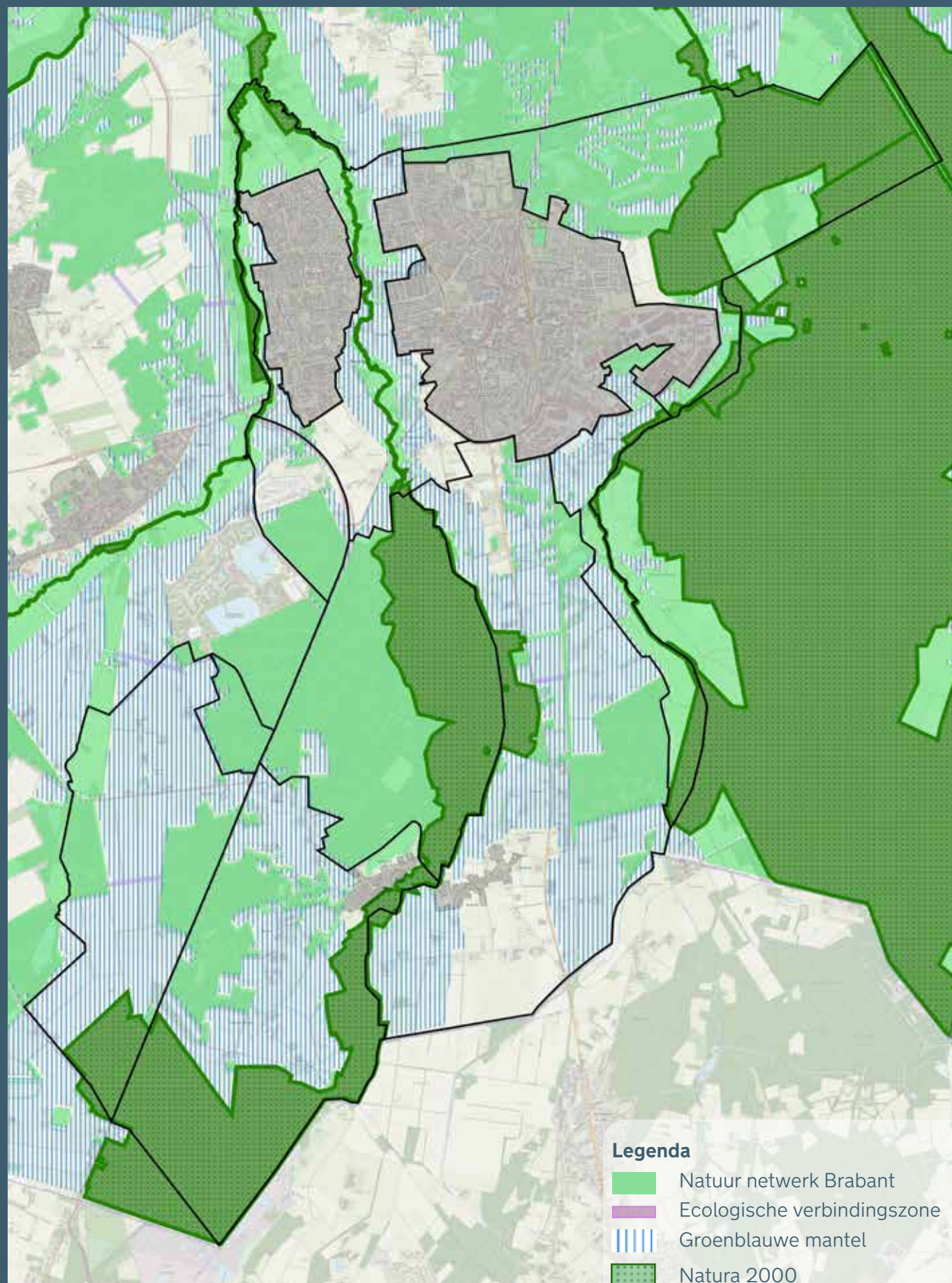
De doelstelling van het Natuur Netwerk Brabant is het natuurnetwerk zo veel mogelijk op elkaar aan te laten sluiten door het verwezenlijken, behouden en beheren van ecologische verbindingzones. Hierbij worden er beperkingen gesteld aan stedelijke, agrarische en recreatieve ontwikkelingen en de bijbehorende bebouwing.

Groenblauwe mantel

De groenblauwe mantel ligt als een buffer tussen het Natuurnetwerk en omliggend agrarisch en/of stedelijk gebied. Ook binnen de groenblauwe mantel is het behoud, herstel of duurzame ontwikkeling van het watersysteem en de ecologische en landschappelijke waarden en kenmerken de doelstelling. De groenblauwe mantel biedt daarbij ook ruimte voor een multifunctioneel gebruik. Met uitzondering van toepassing van de Ruimte-voor-ruimte regeling biedt de groenblauwe mantel geen ruimte voor stedelijke ontwikkeling.

Interim omgevingsverordening Noord Brabant (2022)

Natura 2000, Natuurnetwerk Brabant (NNB), ecologische verbindingzone (EVZ) en groenblauwe mantel

bron: kaartenbank provincie Noord-Brabant, interim omgevingsverordening

3.2 Provincie Noord-Brabant - Natuurbeheerplan

Een gedeelte van Brabant is, vooral door menselijk ingrijpen (zoals drinkwaterbedrijven, industrie en landbouw) te droog. Binnen het Natuurnetwerk Brabant wordt er in de Natte Natuurparels gewerkt aan het herstel van de met verdroging bedreigde gebieden. Dit zijn belangrijke natuurgebieden met bijzondere ecologische waarde die afhankelijk zijn van grondwater. Er wordt hier ingezet op verbetering van de waterkwaliteit, het verhogen van de grondwaterstand en het herstel van waardevolle planten- en diersoorten.

3.3 Europees natuurnetwerk - Natura 2000

Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden opgericht voor het herstel en behoud van de biodiversiteit en ecologisch herstel. Er wordt hier al langer gewerkt aan het op orde te brengen van het natuurlijk systeem: de bodem, het water en de lucht. Door problematiek als stikstofdepositie en hoge concentratie nutriënten in oppervlakte water kan dit niet zonder de omgeving van deze natuurgebieden te betrekken. Er zijn strenge doelstellingen voor de instandhouding van de natuurwaarden. De noodzakelijke maatregelen worden op dit moment in natuurdoelanalyses uitgewerkt door de provincie.

Natura 2000 binnen de gemeente Valkenswaard:

- heidegebied de Malpie
- de beemden van de Malpie
- de drie beken Keersop, Dommel en Tongelreep
- Plateaux-Hageven
- visvijvers

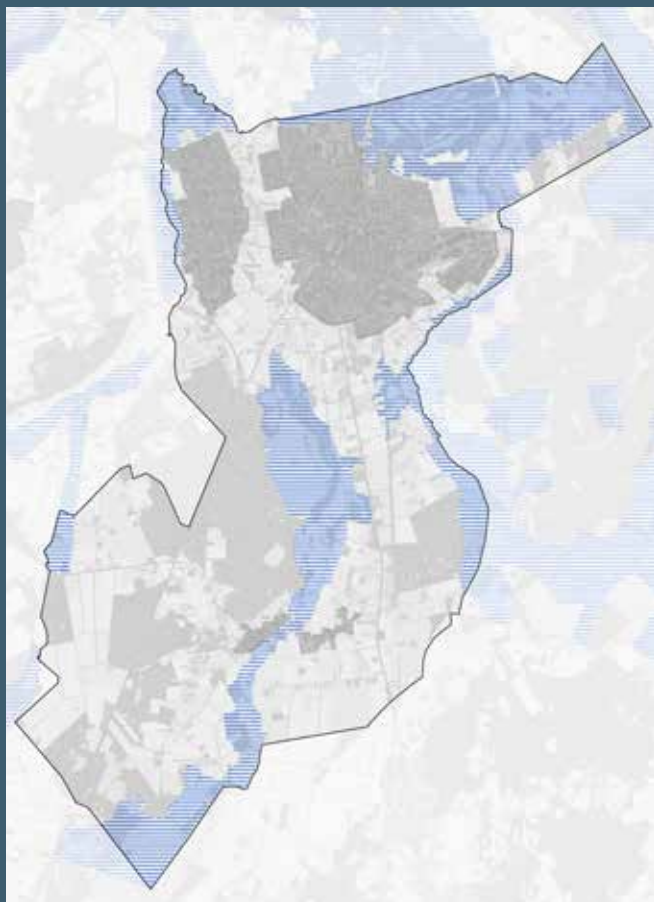
3.4 Natuurdoelanalyse

Natuurdoelanalyse (NDA) laten zien wat de huidige toestand is van een Natura 2000-gebied en of er maatregelen nodig zijn om de natuur te behouden en waar nodig te verbeteren. In september 2023 is er voor het Leenderbo, Groote Heide en de Plateau een NDA gepubliceerd. Hieruit blijkt dat: “De natuur onder druk staat door verdroging, versnippering van stukjes natuur, teveel stikstofneerslag en vermesting van grond- en oppervlaktewater. Ook heeft de natuur last van invasieve exoten, te veel recreatie en versnippering.” Meer onderzoek naar de onderliggende oorzaken en passende maatregelen is nodig.

Daarnaast adviseert de Ecologische Autoriteit om snel maatregelen te nemen waarvan al bekend is dat ze goed werken en goed zijn voor de natuur. Bijvoorbeeld het verminderen van grondwateronttrekkingen, het verlagen van de stikstofneerslag door aanpak bij de bron en het herstellen en creëren van verbindingen met andere natuur in de omgeving. Ook is het belangrijk onverminderd door te gaan met het huidige natuurbeheer.

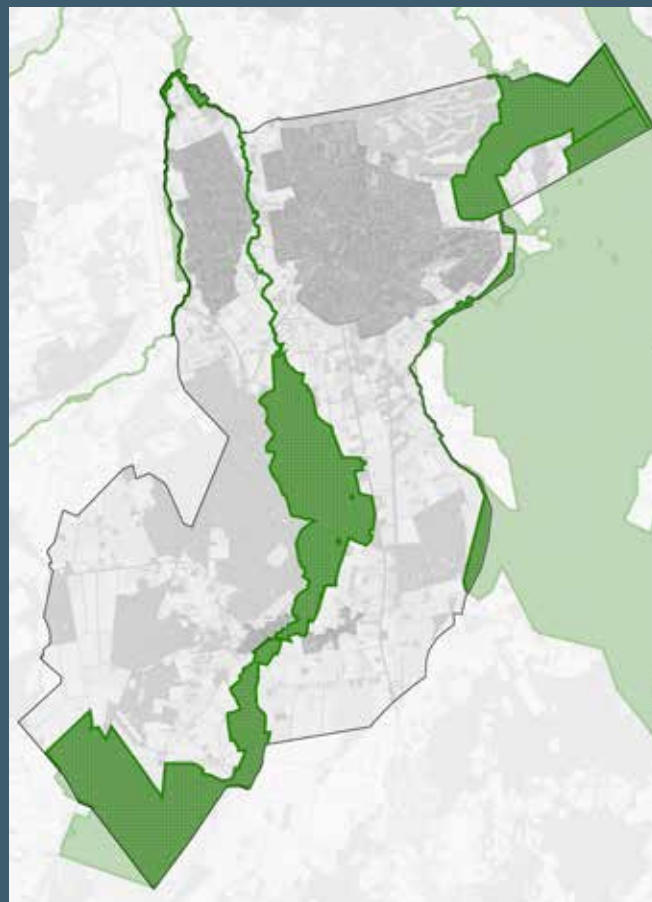
Natuurbeheerplan Noord Brabant (2023)

Natte Natuurparel

Europees natuurnetwerk (2022)

Natura2000

Versterken Natura2000 gebieden

3.5 Waterschap de Dommel - Watertransitie

Nota Handelingsperspectieven watertransitie (2023)

De ambitie van het waterschap is een duurzaam en toekomstbestendig watersysteem dat goed is voor inwoners, bedrijven, landbouw en natuur. In de *Nota handelingsperspectieven watertransitie* is een doorvertaling gemaakt van wat het Algemeen bestuur van waterschap De Dommel eerder in het Water Beheer Programma 2022-2027 heeft besloten. Er is vastgelegd dat de focus verlegd wordt van het water afvoeren, naar het water vasthouden met meer aandacht voor grondwater. Niet alleen de beek maar het hele beekdallandschap wordt beschouwd: van hoge kop naar de flanken en het beekdal. Het Waterschap geeft aan dat er aangesloten moet worden bij het natuurlijk systeem om een toekomstbestendige waterhuishouding te realiseren. Met de nota is een koers vastgelegd voor 2050.

Richtinggevende principes

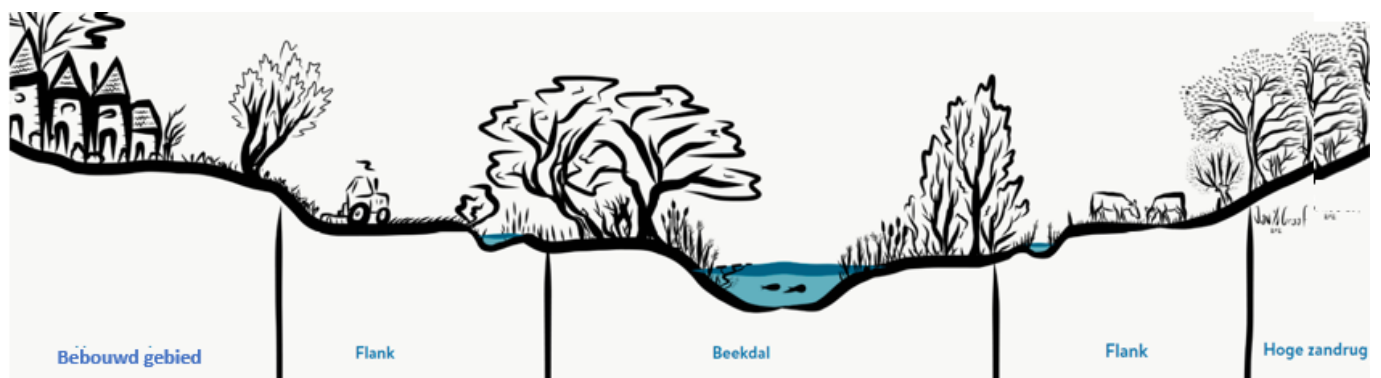
- Elke druppel vasthouden en infiltreren waar deze valt.
- Functies passen zich aan het bodem- en watersysteem aan.
- Wat schoon is, moet schoon blijven.

Werkkaart handelingsperspectieven

Het waterschap heeft per onderdeel in het watersysteem vastgelegd:

- Hoge kop: infiltratie, geschikt voor woningbouw
- Flank: overgang, woningbouw afweegbaar
- Beekdal: kwel, in basis geen woningbouw

Handelingsperspectief watertransitie

Bebouwd gebied

- hergebruik van water = uitgangspunt
- anders inrichten (afval)waterketen

Flank

- ruimte beschikbaar voor intensiever landbouwgebruik

Beekdalen

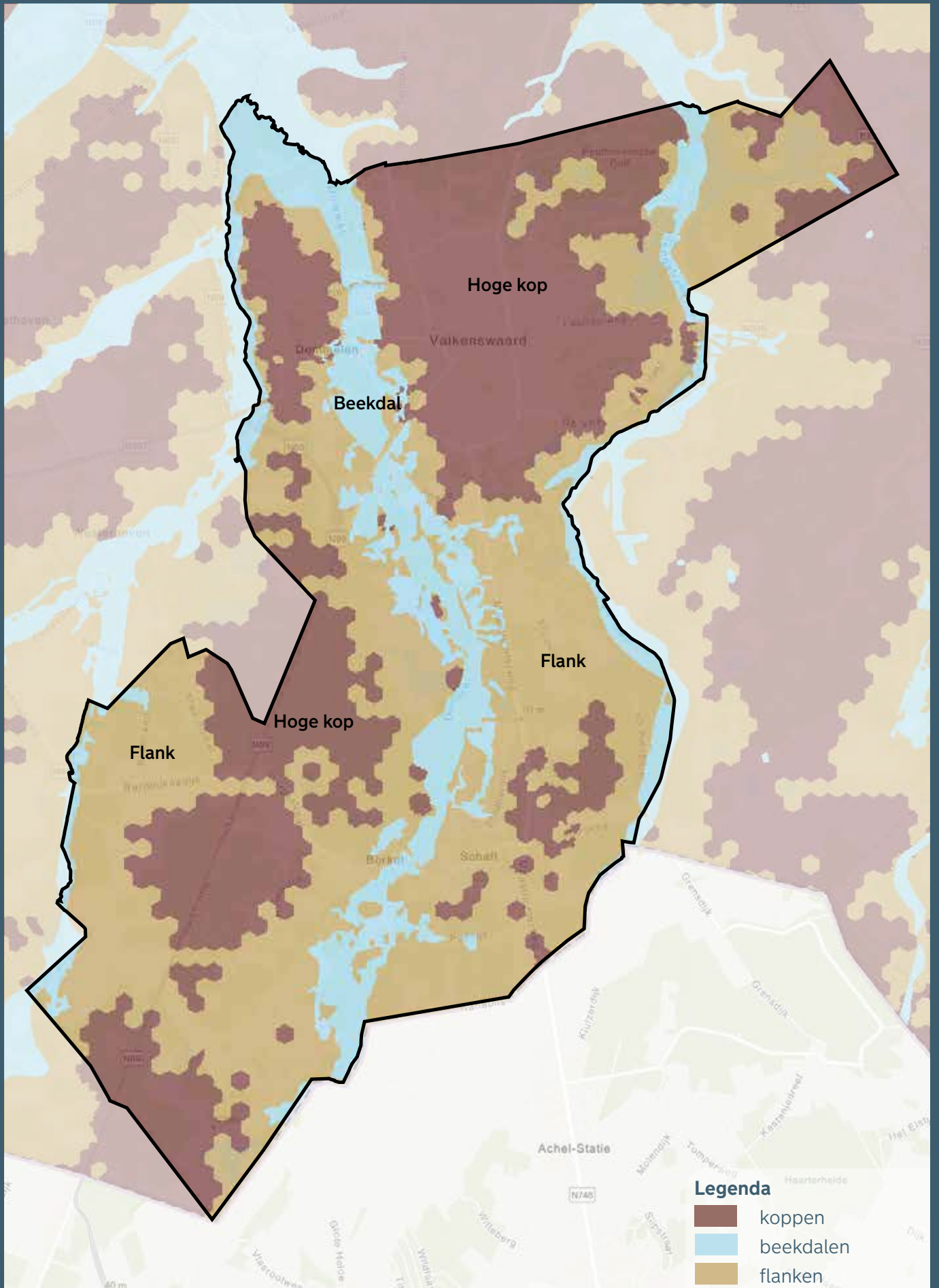
- bodem en watersysteem bepalend voor gebruik

Hoge koppen

- waterconservering

Flank

- ruimte beschikbaar voor intensiever landbouwgebruik

3.6 Gemeente Valkenswaard - Toekomstvisie 2040

In 2022 is de *Toekomstvisie 2040* voor gemeente Valkenswaard vastgesteld. Hierin zijn trends uitgewerkt voor acht verschillende thema's. Belangrijk is de positie van Valkenswaard in de regio Brainport, waar Valkenswaard zich op de kaart wil zetten aan de hand van twee pijlers:

1. Kwaliteit van leven in Valkenswaard:
goed woonklimaat voor starters en jonge gezinnen
2. FF offline in Valkenswaard:
vrijtijds- en recreatieaanbod voor regio

Dit betekent onder andere dat Valkenswaard de tuin van Brainport vormt en veel aandacht heeft voor recreatieve ervaringen in de natuur en educatieve beleving van de natuur. Hiervoor krijgt het landschap een impuls op basis van gebiedskwaliteiten, worden natuurgebieden versterkt en komt er een evenwichtige waterhuishouding.

“In 2040 is voor onze bezoekers één herkenbaar park ontstaan: Dommelland.”

3.7 Gemeente Valkenswaard - Uitvoeringsprogramma Dommelland

Gemeenteraad en bewoners hebben aangegeven aan welke ambities uit eerder beleid voor Dommelland concrete invulling gegeven moet worden. Dit is geland in het uitvoeringsprogramma Dommelland (vastgesteld 2022, richt zich op projecten tot 2030).

In het uitvoeringsprogramma is Dommelland verdeeld in 5 deelgebieden. Per deelgebied zijn de ambities vertaald naar concrete ruimtelijke projecten. Deze projecten zijn gedefinieerd en geprioriteerd op basis van tijdsbestek en projectstatus (project, nader onderzoek, verkenning).

Samen met werkgroepen van bewoners zijn ambities per deelgebied opgesteld en zijn de projecten aangescherpt. Ook is een kernteam bestaand uit gebiedspartners (zoals Waterschap de Dommel, Provincie Noord-Brabant, Natuurmonumenten, Natuurgrenspark Grote Heide, Gemeente Bergeijk) betrokken geweest.

In deel B van dit document wordt er verder ingegaan op de ambities en projecten uit het uitvoeringsprogramma Dommelland.

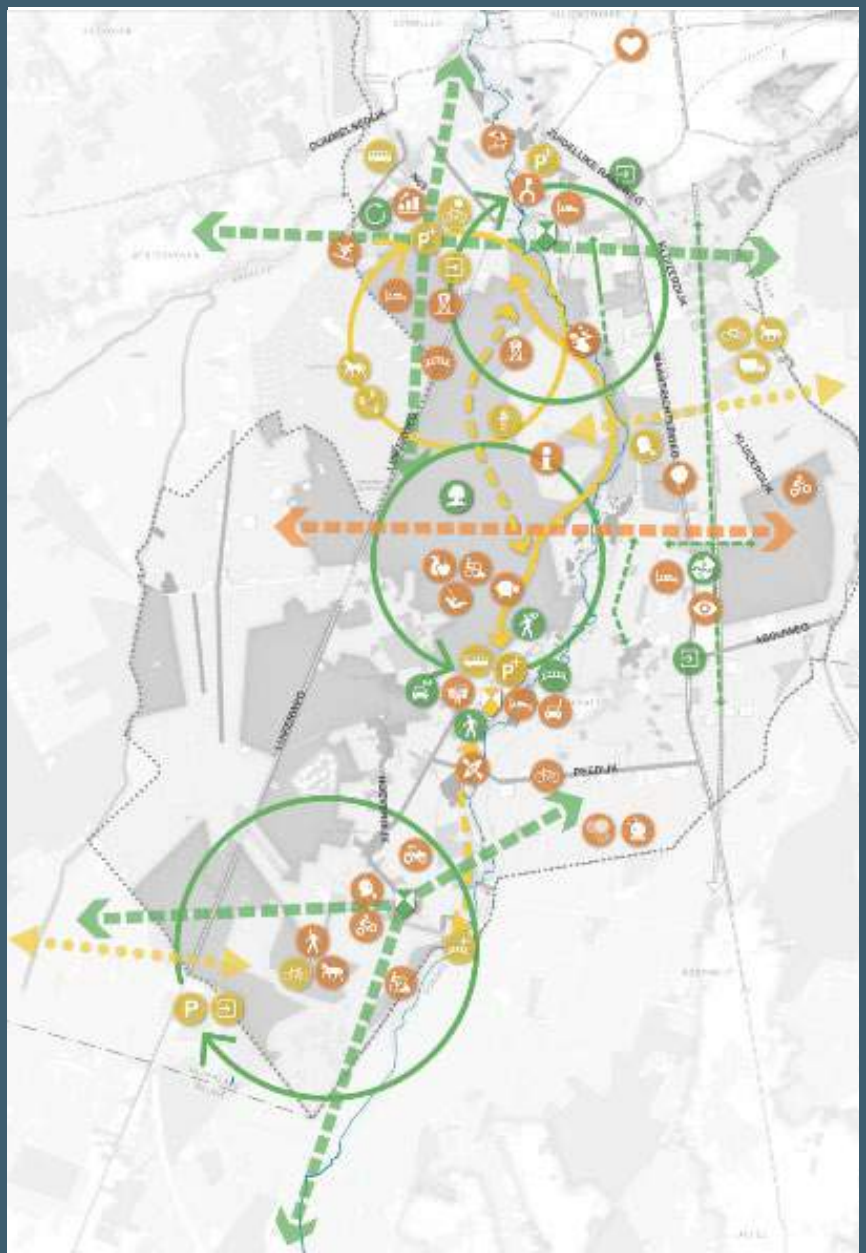
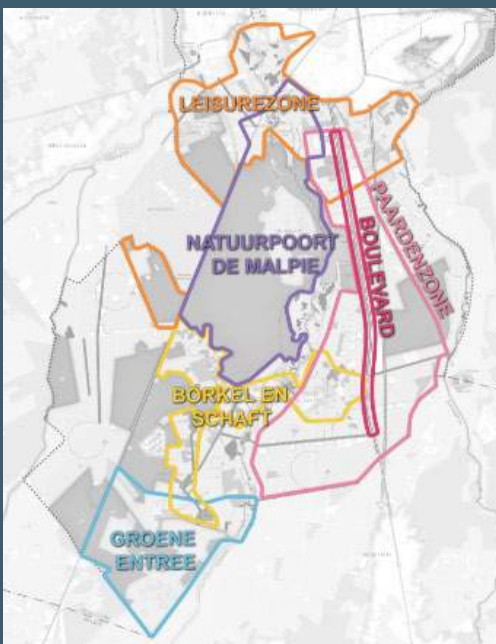
3.8 Gemeente Valkenswaard - Handreiking kwaliteitsverbetering landschap

Het kwaliteitskader (2021) is een praktische en beeldende vertaling van uitgangspunten uit het landschapsontwikkelingsplan, voor de landschappelijke inpassing van erven en kwaliteitsverbetering van het landschap. Per landschapstype zijn bouwstenen, landschapselementen en beplantingslijsten uitgewerkt. Het is een instrument dat initiatiefnemers inspireert op kwaliteit en waarmee gemeente plannen toetst.

Uitvoeringsprogramma Dommelland

Deelgebieden

Overzicht van opgaves

4 Ontwikkelrichting per deelgebied

In dit hoofdstuk is per deelgebied een ontwikkelrichting uitgewerkt voor de komende 10 tot 20 jaar. Het buitengebied van Valkenswaard is daarvoor opgesplitst in acht deelgebieden op basis van landschappelijke karakteristieken en dynamiek. Deze deelgebieden zijn afgestemd op de deelgebieden uit de Gebiedsgerichte aanpak Grenscorridor.

De ontwikkelrichting doet uitspraken over:

- een veerkrachtig ecosysteem cq. biodiversiteitsherstel
- een klimaatadaptief en robuust watersysteem
- het te behouden en na te streven visueel-ruimtelijk landschapsbeeld en kwaliteiten, inclusief historische waarden
- de recreatieve structuur, zowel over voorzieningen als de recreatieve routes
- kansrijke agrarische structuur en het landbouwkundig gebruik

De ontwikkelrichting is daarbij vertaald in een kaartbeeld en met foto's is het beoogde toekomstbeeld geduid. Daarnaast is er een overzicht van maatregelen opgenomen. Dit overzicht bestaat zowel uit fysieke maatregelen, zoals de aanleg van een wandelpad, als een aantal beleidsmaatregelen. Dit betreffen noodzakelijke, nader uit te werken kaders voor ontwikkeling. Tot slot zijn er een aantal vraagstukken geduid, waarvoor in een nadere planuitwerking nog een afweging plaats dient te vinden. Een voorbeeld is de vernatting van gronden in relatie tot het mogelijke agrarische gebruik. De meeste van deze vraagstukken zullen in het gebiedsproces van de GGA Grenscorridor een plek krijgen.

In Deel B van het document is er een uitgebreidere uitwerking per deelgebied opgenomen. Dit vormt de toelichting op en onderbouwing voor de opgestelde ontwikkelrichting en bijbehorend kaartbeeld. Deze uitwerking bestaat uit:

- inzicht in de historische ontwikkeling van het gebied en beschrijving cultuurhistorische waarden
- inzicht in het watersysteem en opgaven
- overzicht van alle relevante beleidskaders
- overzicht al aanwezige ontwikkelingen.

Legenda

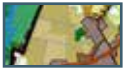
Landschappelijke indeling

Beekdalen: natte natuur en kleinschalige natuurlijke graslanden.

Beekdalen: gronden in extensief agrarisch gebruik

Oude cultuurgronden: oude akkercomplexen (met gehuchten) eeuwenlang in gebruik, goede abiotische omstandigheden voor akkerbouw.

Bos en heide: waarden voor flora en fauna versterken binnen de natuurgebieden

Jonge ontginningen: landbouwpercelen met perceelsrandbeplanting

Landschappelijke en cultuurhistorische waarden

Beschermen landschapsvenster en doorzichten

(Cultuurhistorisch) waardevolle object

(Cultuurhistorisch) waardevol structuur of element

Natuur & beplanting

Laan behoud en aanvullen/versterken

Perceelsrandbeplanting - behoud en versterken landschapsstructuur/groenblauwe dooradering

Kruidenrijke berm

Ecologische relatie tussen natuurgebieden versterken

Wegen

Bestaande wegen

Bestaande (recreatieve) paden

Gewenste recreatieve routing

Gewenste fietsroute

Water

Vernatting gronden, periodiek erg nat. Inzetten op water vasthouden en infiltreren

Klimaatrobuust beekprofiel

Afkoppelen hemelwater stedelijk gebied

Overig

Bebouwingsconcentratie

Bijzonder uitkijkpunt in natuurgebied

Natuurpoort versterken met kleinschalige functies

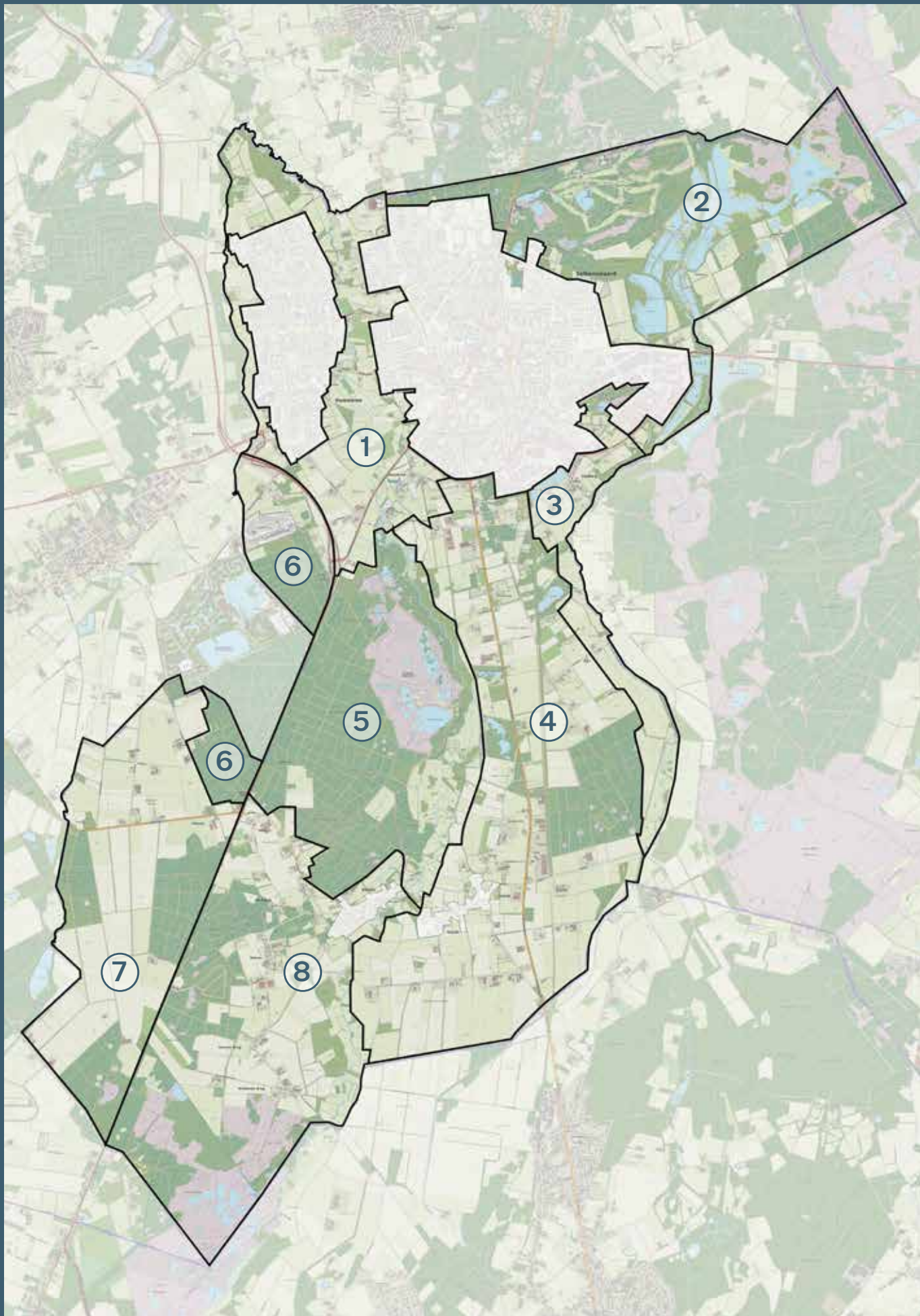

Recreatieve voorziening

Deelgebieden

- 1 Dommelen
- 2 Valkenswaard - Noord
- 3 Valkenswaard - Zuidoost
- 4 Schaftse-, Brugse- en Opperheide incl paardenboulevard
- 5 De Malpie
- 6 Kempervennen e.o.
- 7 Beekerheide en beekdal van de Beekloop
- 8 Omgeving Borkel en de Plateaux

Deelgebieden Ontwikkelrichting landschap Valkenswaard

4.1 Dommelen

Het landschap

Het gebied

Dit deelgebied behelst het landschap rond de kern Dommelen en tussen de kernen Dommelen en Valkenswaard. Het is als volgt begrensd:

- Aan de westzijde door de loop van de Keersop;
- Aan de oostzijde door de grens van de bebouwing van Valkenswaard;
- Aan de noordzijde door de gemeentegrens met Waalre;
- En aan de zuidkant door het Eurocircuit en het natuurgebied De Malpie;

De kern van Dommelen is stedelijk gebied en maakt geen deel van deze ontwikkelrichting.

Het deelgebied bestaat uit:

- De beekdalen van de Dommel en Keersop (de kern Dommelen ligt op een hoge kop tussen beide beekdalen);
- In het zuiden het agrarisch gebied op de hogere gronden tussen beide beekdalen (Venbergseweg);
- Het buurtschap Deelshurk op de oostelijke rand van het beekdal van de Dommel.

Kenschets van het landschap

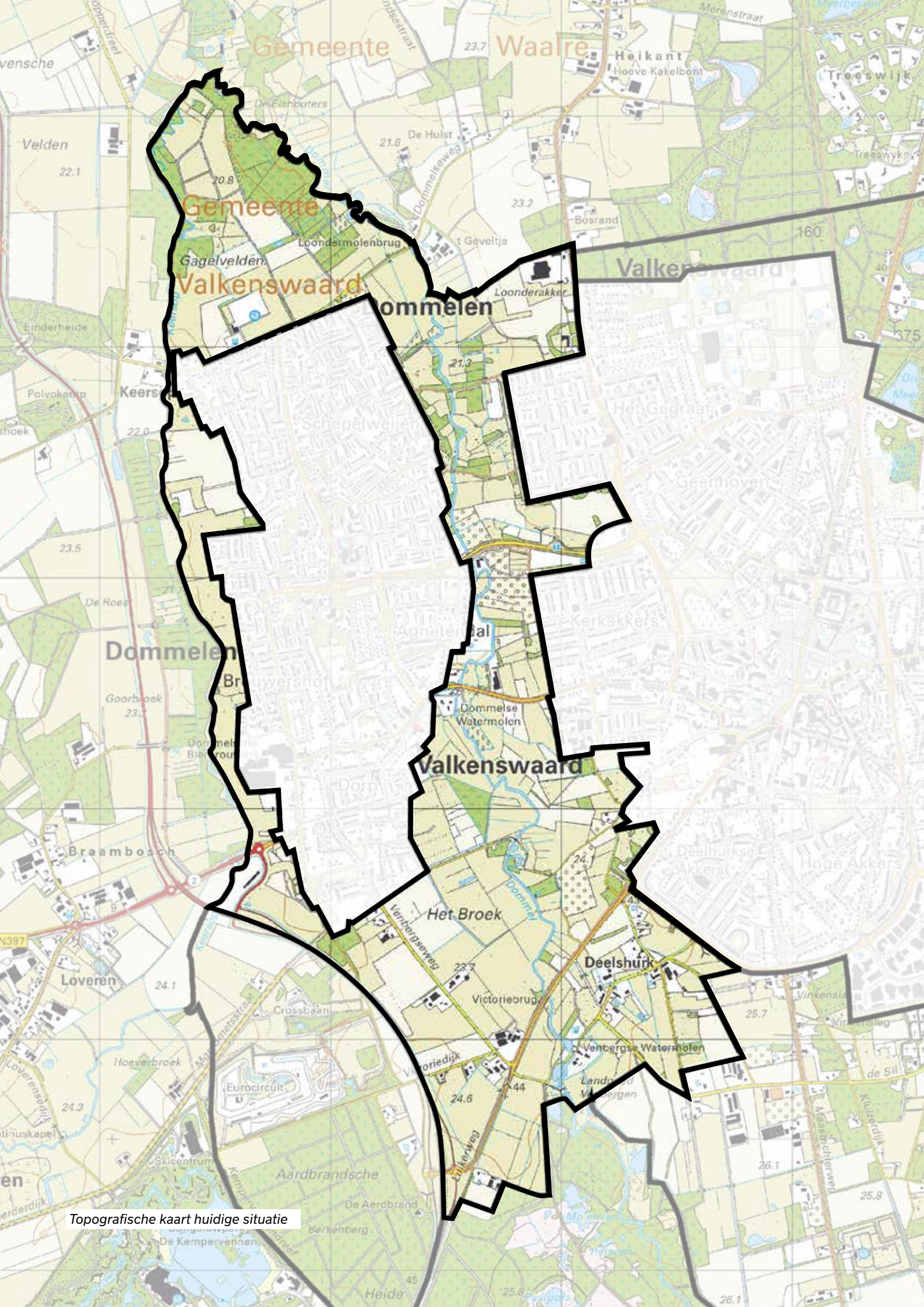
De beekdalgronden langs de Dommel bestaan uit een afwisseling van gras- en bouwlandjes en broekbosjes in een kleinschalige percelering. Het dal vormt een groene buffer tussen de twee dorpskernen Dommelen en Valkenswaard. Daarmee is het een aantrekkelijk uitloopgebied voor de bewoners van deze kernen.

Het smallere dal van de Keersop is meer open. De bossen aan de westzijde van het beekdal begeleiden de beek. Ten noorden van Dommelen komen beide beekdalen samen in een kleinschalig gebied met bosjes. Het gebied rond de Venbergseweg in het zuiden is relatief grootschaliger en open van karakter.

Langs de Dommel staan twee oude watermolens: de Dommelsche watermolen tussen Dommelen en Valkenswaard in en de Venbergse watermolen. Vroeger stonden ten westen en noorden van Dommelen nog twee watermolens: de Loondermolen en de Keersoppermolen.

De Dommelsche watermolen

Topografische kaart huidige situatie

Ontwikkelrichting Dommelen

Een kleinschalig afwisselend beekdallandschap als waterrijk natuurpark, zorgvuldig verweven met de dorpsranden van Valkenswaard en Dommelen en voorzien van een fijnmazig padennetwerk voor de bewoners van deze twee kernen.

De fraaie authentieke buurtschappen Keersop en Deelshurk en de omgeving rond de Venbergse watermolen worden gekoesterd. De molen vormt een aantrekkelijke vertrekpunt voor een bezoek aan de Malpie.

In de beekdalen wordt ruimte gegeven aan de opvang van piekbuien en in het zuidelijk deel sluit de gewaskeuze voor de agrarische percelen aan op de hogere grondwaterstanden.

Natuur- en landschapsontwikkeling langs de beekdalen

- Met de geplande en de gerealiseerde natuurontwikkelingen in het Dommelkwartier, het Keersopdal en 't Heike wordt een groot deel van de ontwikkelrichting gerealiseerd.
- Het open jonge ontginningenlandschap langs de Venbergse weg wordt, in aansluiting op het beekdallandschap, groen dooraderd door de aanleg van singels, heggen en/of kruidenrijke randen op de perceelsgrenzen die haaks liggen op de weg cq. ontginningsas.
- Patronen en relictten uit de cultuurhistorie blijven behouden en worden zichtbaar en beleefbaar gemaakt, waaronder het watermolenlandschap van de Venbergse molen. De buurtschappen Keersop (deel van de bebouwde kom Dommelen) en Deelshurk blijven behouden als eigenstandige, kleinschalige en herkenbare buurtschappen waarbij de authentieke bebouwing, de groene erven en het omliggend landschap nauw met elkaar verweven zijn.

Recreatief landschap

- Het watermolenlandschap bij de Venbergse watermolen wordt verder versterkt waarbij de cultuurhistorische en landschappelijke kwaliteiten van de molen en zijn omgeving behouden blijven en verder ontwikkeld worden.
- In en rond Deelshurk kunnen ondersteunende kleinschalige initiatieven worden ontwikkeld die bijdragen aan een aantrekkelijk en recreatief landschap: bijvoorbeeld een koffietuin, een natuurkampeerterrein of mini-camping. Initiatieven die afbreuk doen aan het kleinschalige authentieke karakter van de plek zijn niet mogelijk. Bijvoorbeeld een grotere recreatieve voorziening of ontwikkeling.

Klimaatrobuust landschap

- Daar waar mogelijk en zinvol is worden sloten gedempt, verontdiept en/of stuwen geplaatst zodat de oppervlakkige afvoer van regenwater richting de Dommel verminderd en infiltratie vergroot wordt;
- Vernatting van het beekdal;
- Het beschikbaar houden van de natuurlijke overstromingsgebieden, gereserveerd voor periodieke waterberging;
- Afkoppelen hemelwater kernen.

Extensief agrarisch ondernemerschap

- Agrarisch landgebruik gaat samen met biodiversiteitsherstel, schoon water en een gezonde bodem.
- Op gronden op de overgang naar de beekdalen is, door de toekomstige vernatting, enkel extensief grondgebruik mogelijk. Teelt volgt hierbij het waterpeil.

VRAAGSTUK

- Vernatting van het gebied heeft consequenties voor de landbouw
- Beoogde leisureontwikkeling nabij Eurocircuit en invloed hiervan op het natuurpark Dommelen

Referenties beekdallandschap

Referenties recreatieve mogelijkheden in het landschap

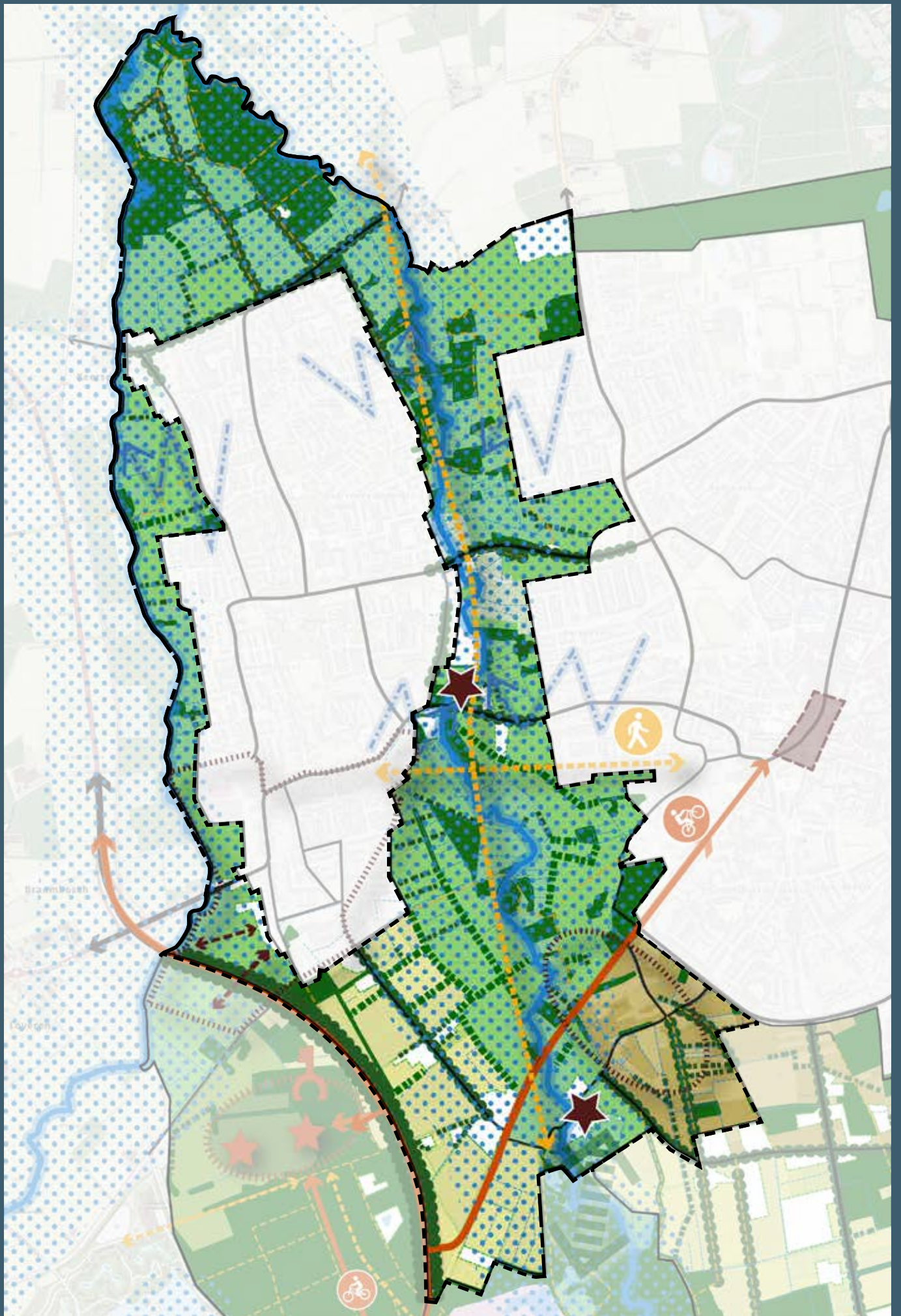
Eerst maatregelenoverzicht Dommelen

Maatregelen fysiek

- Behoud en herstel landschapselementen
- Kwaliteitsverbetering Dommelkwartier
- Verbetering fietsnetwerk (Dommelpad)
- Aanleg ontbrekende onderdelen wandelnetwerk
- Afkoppelen en opvang hemelwater stedelijk gebied
- Landschappelijke inpassing nieuwe N69
- Omvormen van laatste landbouwgronden binnen NNB naar natuur

Maatregelen beleid

- ontwikkelen visie bebouwingsconcentraties voor de buurtschappen: dit vormt het kader voor transformaties van erven, waaronder de spelregels voor eventueel toe te voegen bebouwing.
- actief VAB-beleid, faciliteren en ondersteunen door gemeenten

Visiekaart deelgebied 1 Dommelen

4.2 Valkenswaard - Noord

Het landschap

Het gebied

Dit natuurrijke deelgebied ten noorden van Valkenswaard is begrensd door:

- het Waalre'se bos (onderdeel van gemeente Waalre) aan de noordzijde;
- de snelweg A2 aan de oostzijde;
- het heide- en bosgebied Leenderbos/Groote Heide op grondgebied van gemeente Heeze-Leende aan de zuidoostkant;
- het stedelijk gebied Valkenswaard aan de westkant.

De belangrijkste landschappelijke eenheden zijn:

- Het Philips de Jong wandelpark, een bosrijk uitloopgebied;
- Het uitgestrekte Eindhovense Golfterrein;
- Het beekdal de Tongelreep, omzoomd door visvijvers;
- Enkele clusters van agrarische percelen nabij de openbare wegen;
- Het Landgoed Valkenhorst met het Greveschutven en heidegronden.

Kenschets van het landschap

Het gebied bestaat bijna geheel uit waardevolle natuur, waaronder een groot deel bos. Er is een variëteit tussen nattere broekbossen langs de beek en droger naaldbos en heide op de hoger gelegen delen. Karakteristiek is de aanwezigheid van het vele water: de beek de Tongelreep met daarnaast de visvijvers en de vennen op de hoger gelegen delen. Het landschap bevat dan ook een diversiteit aan leefgebieden voor flora en fauna, waaronder vele vogels en amfibieën.

Het beekdal met visvijvers vormt een duidelijke scheiding in het gebruik: in de westzijde liggen verschillende recreatieve functies (golfbaan en wandelpark) en aan de oostzijde ligt het kwetsbare en rustigere deel van het natuurgebied. Er liggen nog enkele percelen landbouwgrond in het gebied welke intensief worden gebruikt. Het gebied is in zijn geheel een belangrijk uitloopgebied voor de kern van Valkenswaard.

Greveschutven

Ontwikkeldrichting Valkenswaard-Noord

Doorontwikkeling van een klimaatadaptief en ecologisch robuust beekdal.

Aanvullen grondwater en ecologisch versterken van de hogere gelegen gronden.

Cultuurhistorische waarden van het bijzondere watersysteem van de visvijvers koesteren en de recreatieve beleefbaarheid van het gebied voor de inwoners van Valkenswaard (waar mogelijk) versterken.

Veerkrachtig en klimaatadaptieve natuur

- Het ecologische systeem versterken door de omvorming van de landbouwpercelen aan de dorpsrand en aan de Grevenschutsweg;
- Hydrologisch herstel door het vasthouden van water en het opbouwen van grondwaterreserves.
- Het versterken van het waterbergend vermogen van de bosbodems ten westen van de visvijvers door het opbouwen van een hoger organisch stof gehalte in de bodem. Bijvoorbeeld door het vervangen van naaldhout door rijke strooiselsoorten;
- Kwelstromen op orde brengen door het bos rondom het Greveschutven naar heide en schraalgraslanden om te vormen;
- Het beschikbaar houden van de natuurlijke overstromingsgebieden, gereserveerd voor periodieke waterberging, en deze ontwikkelen tot natuur.

Koesteren cultuurhistorische waarden

- De bijzondere geschiedenis van de oude viskwekerij en bijbehorend watersysteem behouden

Versterken van de (extensieve) recreatieve toegankelijkheid voor inwoners

- Verbeteren van paden vanuit woonwijken, ten behoeve van dagelijkse ommetjes.

VRAAGSTUK

- recreatieve druk in relatie tot de kwetsbare natuur (verder inperken recreatie nodig?)

Uniek waterrijk natuurgebied

meanderende Tongelreep met systeem van visvijvers

vogelkijkhut aan de rand van een visvijvers

enkele recreatieve routes

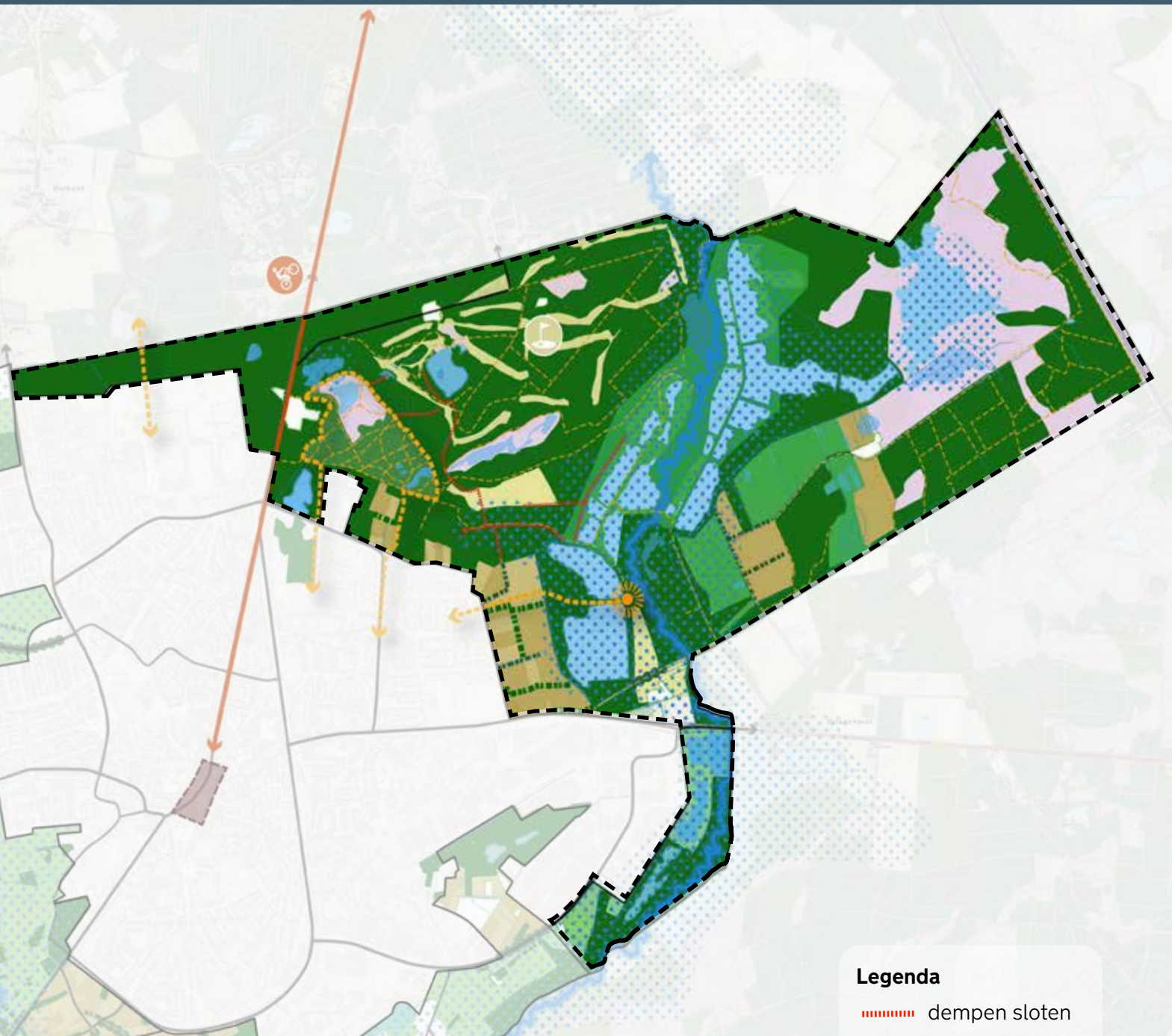

Vogelbroedplaats

Eerste maatregelenoverzicht Valkenswaard-Noord

Maatregelen fysiek

- Afvoerloze laagtes rondom Peetersven en aftakking Greveschutven inzetten voor infiltratie;
- De agrarische percelen binnen NNB omvormen;
- Alternatief zoeken voor de afwatering van het Galgenven. De waterhuishouding van de golfbaan is hierop aangesloten. Lokaal infiltreren óf alternatieve, kortere route voor afwatering zoeken, waarbij afvoerloze laagtes niet ontwateren.
- Het dempen van sloten en inzetten op infiltratie
- Het rioolstelsel van Valkenswaard scheiden, zodat het huidige bergbezinkbassin bij broekbos overbodig wordt (mogelijk als onderdeel van een gebiedsontwikkeling)

Visiekaart deelgebied 2 Valkenswaard-Noord

3 Valkenswaard - Zuidoost

Het landschap

Het gebied

Dit deelgebied ligt ten zuidoosten van de kern Valkenswaard, op de westflank van het beekdal van de Tongelreep. Het gebied wordt begrensd door:

- het stedelijke gebied van Valkenswaard, bestaande uit bedrijventerreinen aan de noordzijde;
- de beek de Tongelreep, die tevens de gemeentegrens vormt met Heeze-Leende in het oosten;
- de Achelse kluis aan de zuidzijde;
- boscomplexen en het agrarisch landschap Opperheide in het westen.

De belangrijkste landschappelijke eenheden van Valkenswaard Zuid-oost zijn:

- het buurtschap Zeelberg bestaande uit een cluster van woonerven en enkele grote agrarische erven;
- agrarisch landschap op de westflank van het beekdal van de Tongelreep;
- natuur langs de beek, zoals het gebied bij de Achelse kluis en het broekbos in het noorden.

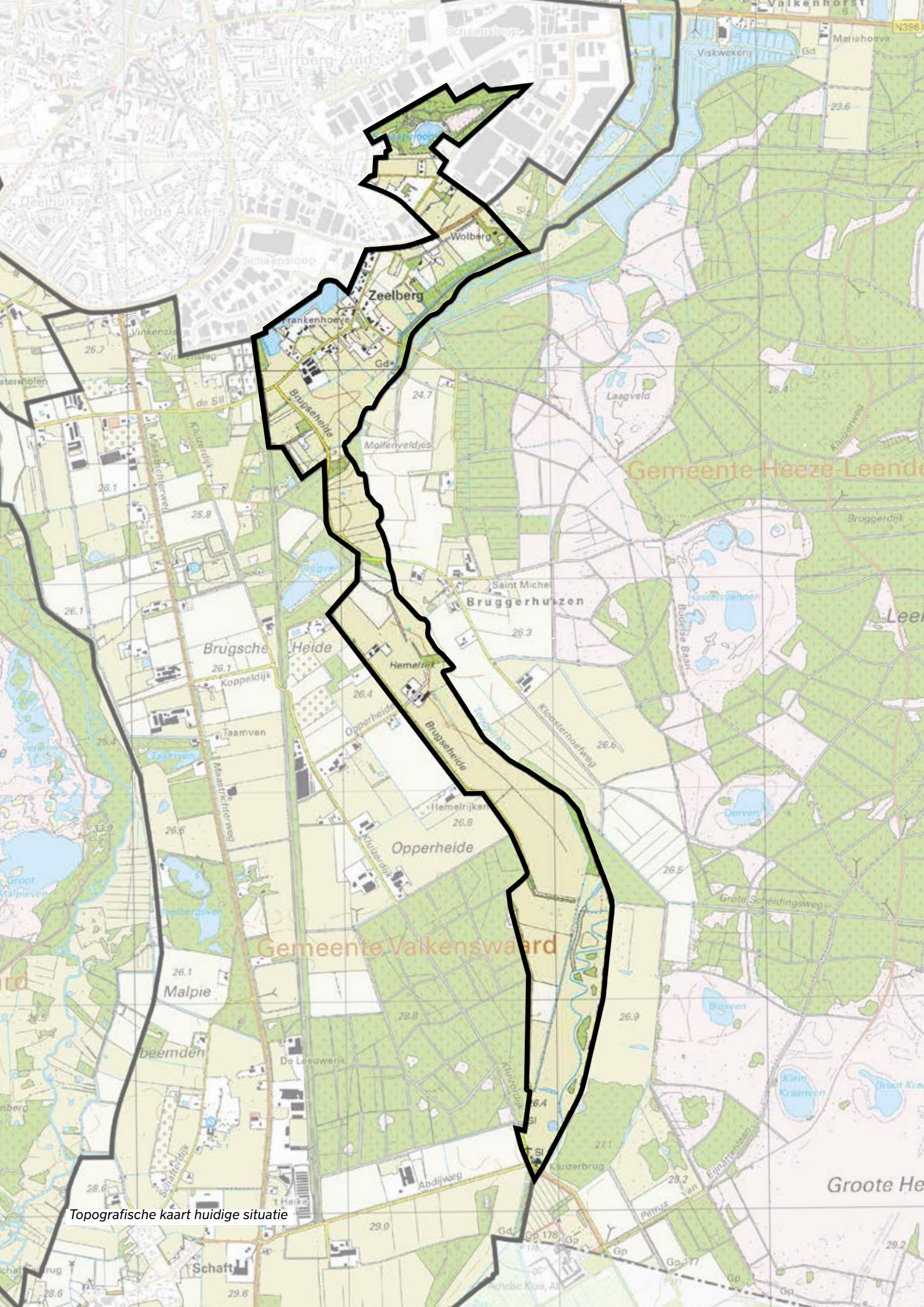
Kenschets van het landschap

De Tongelreep is een meanderende laaglandbeek met een relatief groot verval. Enkele stukken zijn rechtgetrokken. In het zuidelijk deel van het plangebied kenmerkt het beekdal zich door de openheid, door de aanwezige agrarische percelen, en is de beek als een smalle waterloop herkenbaar.

In het noordelijk deel van het plangebied is Zeelberg nog duidelijk herkenbaar als buurtschap in de landschap. De Tongelreep wordt vanaf hier begeleidt door een broekbos. Ingeklemd door een bedrijventerrein ligt in het noordelijkste puntje van dit plangebied het natuurgebied de Schaapsloop, waar ook intensief wordt gewandeld.

Tongelreep

Topografische kaart huidige situatie

Ontwikkelrichting Valkenswaard - Zuidoost

*Doorontwikkeling naar een ecologisch robuust en klimaatadaptief
beekdal, natuur en water!*

Koesteren en versterken van cultuurlandschap en authentiek buurtschap Zeelberg

Klimaatrobuust landschap

- Het waar mogelijk en zinvol dempen en/of stuwen van de sloten zodat de oppervlakkige afvoer van regenwater richting de Tongelreep verminderd en infiltratie vergroot wordt;
- Herinrichten van de beek: klimaatrobuust profiel, de beek krijgt meer ruimte en het slingerende profiel wordt hersteld;
- Het beschikbaar houden van de natuurlijke overstromingsgebieden, gereserveerd voor periodieke waterberging;

Veerkrachtig ecologisch systeem

- De gronden binnen het natuurnetwerk worden extensief gebruikt en bestaan uit kleinschalige weides (kruiden en faunarijk grasland) omzoomd door houtsingels. Dit draagt bij aan de groenblauwe dooradering van het landschap en aan het versterken van de biodiversiteit;
- Broekbos wordt waar mogelijk uitgebreid en langs de beek komt beekbegeleidend bos. Samen met de houtsingels zorgen deze boscomplexjes voor groene verbindingen tussen de Malpie en de Grote Heide;

Authentiek cultuurlandschap Zeelberg

- Eventuele erfontwikkelingen passen binnen het kleinschalig karakter van het buurtschap, met ingetogen, landelijke bebouwing en erfinpassing.
- Indien het agrarisch bedrijfserven transformeren ligt daar, gezien de nabijheid van de kern, een kans voor een bijzonder collectief woon (zorg)concept. Dit dient zorgvuldig inbed te zijn in het landschap en gaat gepaard met een landschappelijke kwaliteitsversterking van het erf en aanliggende gronden.

VRAAGSTUK

- Vernatting van het gebied heeft consequenties voor de landbouw

Referenties beekdallandschap

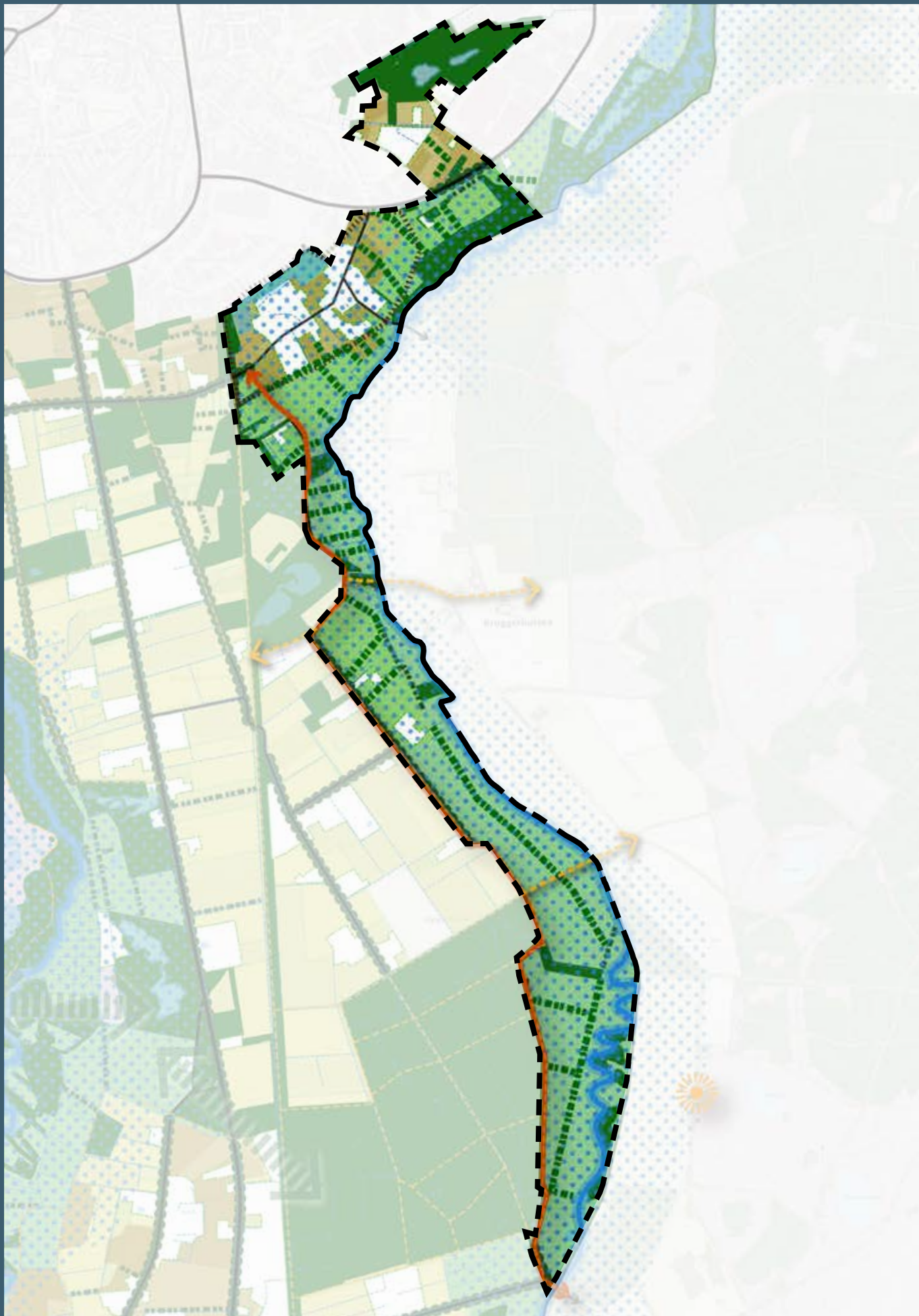
Eerste maatregelenoverzicht Valkenswaard - Zuidoost

Maatregelen fysiek

- Aanleg en herstel landschapselementen
- Oost-west verbindingen en oversteek over de Tongelreep voor recreanten
- Gegraven sloot parallel aan de beek ter hoogte van Opperbos dempen of verontdiepen
- Aanleg ontbrekende onderdelen wandelnetwerk: recreatief pad omgeving Opperbos en Achelse Kluis.
- Omvormen van landbouwgronden binnen NNB naar natuur

maatregelen beleid

- ontwikkelen visie bebouwingsconcentraties voor buurtschap Zeelberg: dit vormt het kader voor transformaties van erven, waaronder de spelregels voor eventueel toe te voegen bebouwing en landschappelijke inpassing.
- actief VAB-beleid

Visiekaart deelgebied 3 Valkenswaard - Zuidoost

4.4 Schaftse-, Brugse- en Opperheide incl. paardenboulevard

Het landschap

Het gebied

Dit deelgebied ligt ten zuiden van Valkenswaard, tussen de beekdalen van de Dommel en de Tongelreep. Het gebied wordt begrensd door:

- Valkenswaard aan de noordkant;
- Het beekdal van de Tongelreep aan de oostkant;
- De grens met België aan de zuidkant;
- Het beekdal van de Dommel aan de westkant.

Ten westen van het beekdal van de Dommel ligt het natuurgebied en de bossen van De Malpie, aan de oostkant van het beekdal van de Tongelreep ligt het natuurgebied De Grootte Heide.

Het gebied Brugse- en Opperheide bestaat uit:

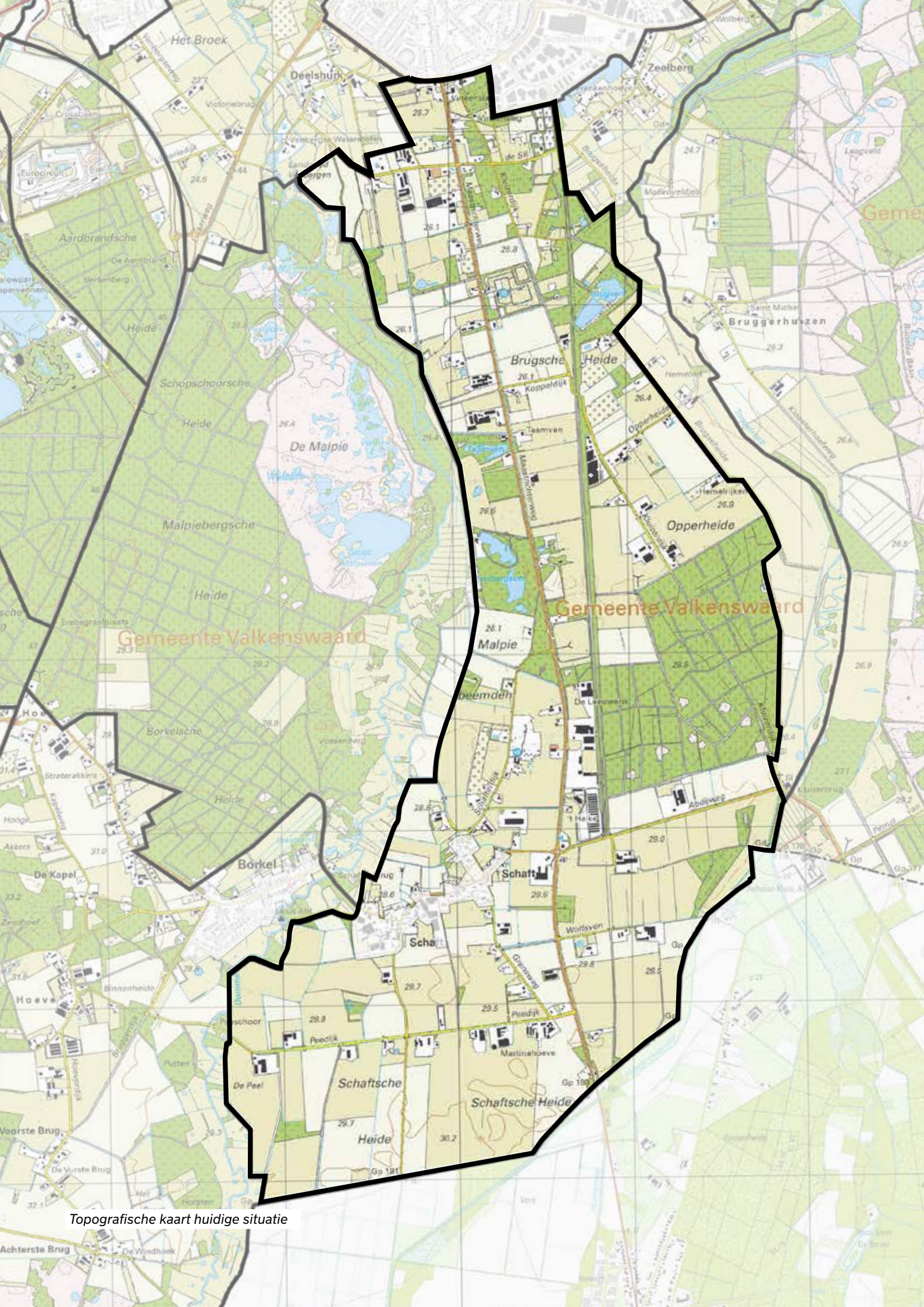
- De drie noord-zuid lijnen Kluizerdijk, Maastrichterweg en de oude spoorlijn;
- De buurtschappen Schaft en Klein Schaft met daaromheen de restanten van een oud kampenlandschap;
- De jonge ontginningen Brugse Heide, Opperheide en Schaftsche Heide;
- Het boscomplex Opperbos ten oosten van de Maastrichterweg en de natuurgebieden Taamven, Meelbergsven en Brugven.

Kenschets van het landschap

Het landschap rondom de Maastrichterweg is een relatief grootschalig landbouwgebied. Herkenbare noord-zuid gerichte structuren (Maastrichterweg, Kluizerdijk en de oude spoorlijn) begrenzen de heldere, rationele verkaveling van het jonge ontginningslandschap. In het zuiden zijn het de Peedijk en de Abdijweg die deze rol vervullen.

In het zuidelijk deel van het gebied ligt Schaft, een buurtschap met fraaie (monumentale) bomen en oude boerderijen. Rondom Schaft liggen oude akkercomplexen. Het geheel vormt een kleinschalig en aantrekkelijk landschap. Er bestaat een sterke relatie tussen dorp en het landelijk gebied, die onder andere beleefbaar is met doorzichten vanuit het dorpslint op het landschap.

Het Opperbos is in de omvormfase van naaldhout- naar loofhoutsoorten, dit ten behoeve van de natuur- en klimaatdoelstellingen. Het Taamven, Meelbergsven en Brugsven zijn allen vennen in bospercelen.

Topografische kaart huidige situatie

Ontwikkelrichting Schaftse-, Brugse- en Opperheide incl. paardenboulevard

De Maastrichterweg is herkenbaar als ingerichte ‘boulevard’ met ruimte voor de beleving van de paardenbranche en overige (wat grootschaligere) recreatieve functies. Deze functies zijn ingebed in een robuust kamerlandschap van houtwallen, singels en groen ingepaste erven en vormen een herkenbare ruimtelijk eenheid.

De omgeving van de Schafterdijk en de Peedijk is een primair agrarisch gebied, waarbij het economisch landgebruik bijdraagt aan een gezonde bodem, schoon water en aan het versterken van de biodiversiteit.

Door water in het gebied vast te houden wordt het grondwater aangevuld. Het landgebruik in en nabij het beekdal van de Dommel zorgt voor natuurherstel van het aangrenzende Natura 2000-gebied.

Landschapontwikkeling Paardenboulevard, Peedijk en omgeving Schaft

- Ontwikkeling van een ‘kamerlandschap’ met brede perceelsrandbeplantingen van houtwallen en singels georiënteerd op de ontginningsbases Kluizerdijk, Maastrichterweg en Peedijk. Binnen deze kamers zijn (paardn)functies voorstelbaar. Het fijnmazige natuurlijke netwerk dat door de opgaande beplanting ontstaat vormt een oost-westverbinding tussen de verschillende natuurgebieden in en buiten dit deelgebied.
- Het kleinschalige en authentieke landschap rondom Schaft blijft behouden en wordt versterkt. De kleinschalige buurtschappen Poterseind en Kleinschaft worden gekoesterd. Hierbij wordt een kleinschalige erfinrichting bevorderd, net als de landschappelijke inrichting van agrarische gronden met knip- en struweelheggen. Eventuele ontwikkelingen dienen de kern en buurschappen landschappelijk te versterken en te passen binnen de specifieke maat en schaal. Kleinschalige initiatieven die bijdragen aan een recreatief landschap zijn onder bovengenoemde voorwaarden mogelijk: bijv. een theehuis, natuurkampeerterrein, mini camping.
- De recreatieve routes tussen het Leenderbos en de Malpie worden versterkt net als het routennetwerk rond Schaft.

Klimaatrobuust landschap

- Waar mogelijk en zinvol worden sloten gedempt, verontdiept en/of gestuwd zodat de oppervlakkige afvoer van regenwater richting de Dommel verminderd en de infiltratie vergroot wordt;
- Er wordt gewerkt aan een verdere vernatting van de beide beekdalen;
- Het beschikbaar houden van de natuurlijke overstromingsgebieden, gereserveerd voor periodieke waterberging;

Extensief agrarisch ondernemerschap

- Agrarisch landgebruik gaat samen met biodiversiteitsherstel, schoon water en een gezonde bodem.
- Op de gronden op de overgang naar de beekdalen is door de toekomstige vernatting extensief grondgebruik mogelijk. Extensieve begrazing of nieuwe teelten.
- Op de overgangszone naar Natura2000 draagt het landgebruik bij aan het herstel van de natuur in de Natura2000 (Malpie)

VRAAGSTUK

- Vernatting van het gebied heeft consequenties voor de landbouw

Referenties kamerlandschap van hoge ecologische waarden

Referenties vitale buurtschappen en brede meerwaarde

Eerste maatregelenoverzicht Schaftse-, Brugse- en Opperheide incl. paardenboulevard

Maatregelen fysiek

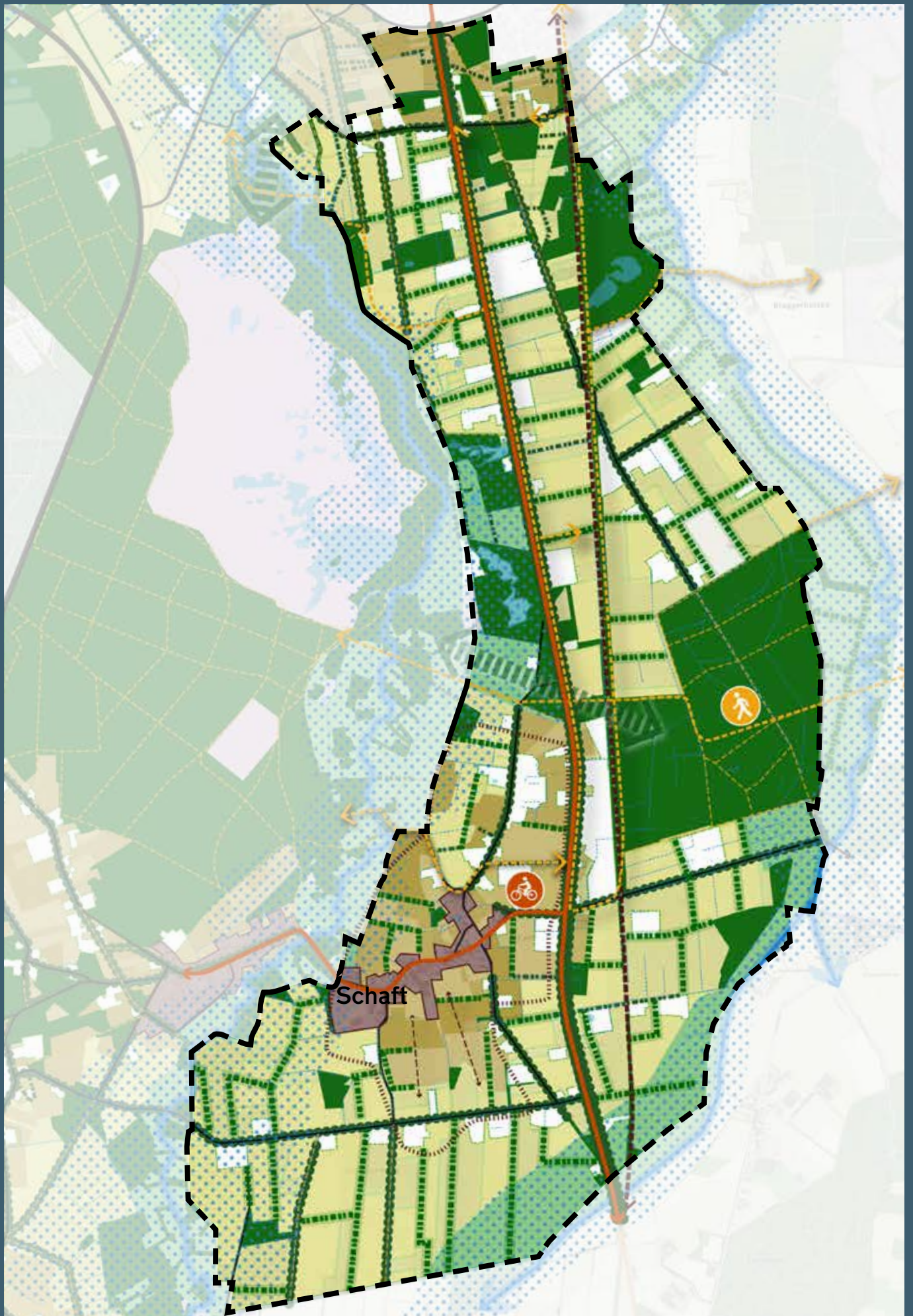
- Versterken van kamerstructuur en groenblauwe dooradering aan weerszijden van de Maastrichterweg door aanleg van houtwallen/singels haaks op de weg. Dit kan in samenhang met ruimtelijke ontwikkelingen aan de Maastrichterweg en draagt bij aan het ecologisch verbinden van de Malpie en het Leenderbos.
- Ontwikkelen van ontbrekende onderdelen in het recreatief padennetwerk en dit combineren met landschappelijke maatregelen.
- Percelen binnen het NNB die nog niet als zodanig ingericht zijn ontwikkelen tot natuur.
- Verbeteren fietsroutestructuur.
- Laagtes in Opperbos inzetten voor klimaatadaptatie i.s.m. meer natuurlijker bos.
- Landschapsversterking rond de kern Schaft.
- Herontwikkelen oude spoorlijn.
- Landschappelijke verbindingen (groen-blauwe dooradering).
- Tegengaan van ongewenst recreatief gebruik.

Maatregelen beleid

- Ontwikkelen concrete gebiedsvisie en beeldkwaliteitskader voor de paardenboulevard: dit vormt het kader voor transformaties van erven en gronden in dit gebied. Ook bevat het bouwstenen voor bebouwing op de erven, de inrichting en gebruik. Er zijn vooraf eerst heldere kaders vanuit de GGA nodig.
- Actief VAB-beleid, faciliteren en ondersteunen door gemeenten.

Projecten met ondernemers en bewoners

- Traject paardenboulevard oppakken na eerste uitkomsten GGA.

Visiekaart deelgebied 4 Schaffse-, Brugse- en Opperheide incl. paardenboulevard

4.5 De Malpie

Het landschap

Het gebied

Dit gebied bestaat uit De Malpie en een deel van het beekdal van de Dommel. Het wordt als volgt begrensd:

- aan de westkant door de provinciale weg N69;
- aan de oostkant door het beekdal van de Dommel;
- aan de zuidkant door het dorp Borkel en het buurtschap Hoek.

Het gebied bestaat uit:

- een open heidegebied met daarin vennen (de 'echte' natuurkern Malpie);
- Een groot aaneengesloten bosgebied (Schopschoorsche Heide, Malpiebergsche Heide, Borkelsche Heide);
- Het beekdal van de Dommel waarvan het noordelijke deel door bos loopt en het zuidelijke deel een afwisseling van bosjes, houtkantsingels en kleine graslanden is.

Kenschets van het landschap

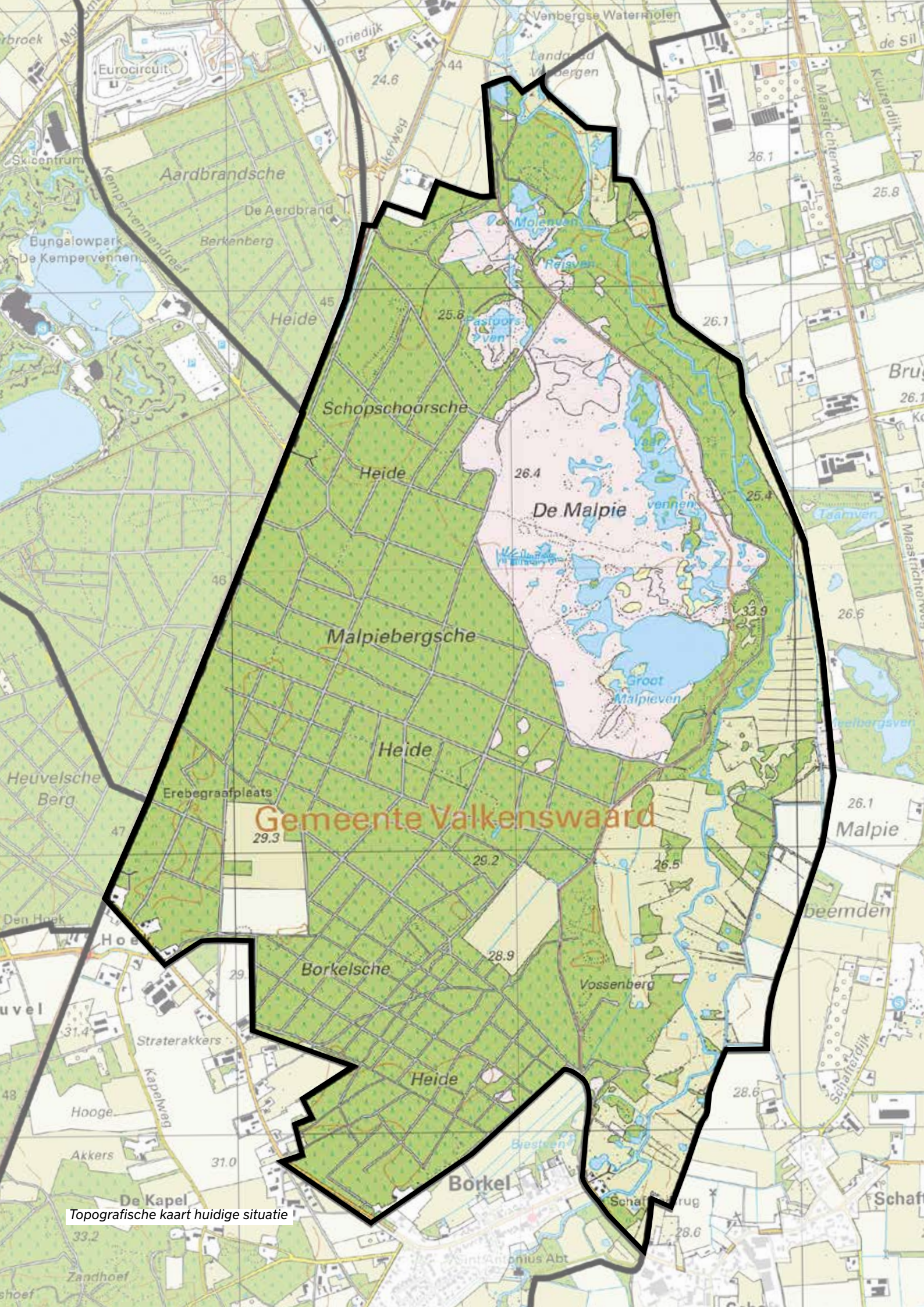
De Malpie is een groot natuurgebied in de gemeente Valkenswaard en kent zeer hoge natuur- en landschapswaarden. Het voormalige productiebos met naaldhout werd vroeger gebruikt voor de productie van mijnhout. Nu wordt het langzaam omgevormd naar een steeds natuurlijker loofbos. De nog aanwezige heide is een overblijfsel van oudere tijden met vennen die in afvoerloze laagtes liggen.

Het beekdal van de Dommel kenmerkt zich in het zuiden door een kleinschalige afwisseling van open en besloten, terwijl het noordelijk deel omzoomd is door bos.

De Malpie is recreatief gezien een waardevol gebied en is in trek bij wandelaars, fietsers, kanoërs en ruiters.

De Malpie

Gemeente Valkenswaard

Topografische kaart huidige situatie

Ontwikkelrichting de Malpie

Doorontwikkeling van de natuurkern (heidegebied) naar een robuust en veerkrachtiger ecosysteem met behoud en herstel van de unieke natuurwaarden.

Een betere spreiding van recreanten gebaseerd op het onderscheid tussen de kwetsbare en de meer robuuste natuur in het gebied.

Vergroten van de infiltratie in het droge delen en vernetting van de lagere delen door aanpassingen van het watersysteem in de overgangszones van dit deelgebied.

Een robuuste en veerkrachtige natuur in De Malpie

- Natuurherstel van De Malpie op basis van de Natuurdoelanalyse Natura2000;
- Ontbrekende percelen in Dommeldal inrichten als natuur;
- Ecologische verbinding in combinatie met N69-zuid realiseren tussen de bossen rondom de Kempervennen enerzijds en de Malpie anderzijds. Daarnaast De Malpie verbinden met het Dommeldal en de overige omliggende boscomplexen. Het gaat hierbij om stevige, brede verbindingen en overgangszones. Deze maatregelen zijn cruciaal voor het behoud en verder versterken van de natuur.

Recreatief landschap

- Door het verleggen van het padennetwerk in de robuustere en minder kwetsbare delen van De Malpie neemt de recreatieve druk op de gevoelige natuur af. Tegelijkertijd kunnen hiervoor de gevoelige delen (deels) worden afgesloten.
- Recreatieve verbinding Borkel en Schaft en Malpie.
- Nieuw fietspad van centrum Valkenswaard naar centrum Borkel. Het plein van Borkel & Schaft heeft veel potentie; vergroenen en bijzonder maken.
- Beleving unieke natuurkern vanaf de rand i.s.m. landschappelijke vergezichten en de Malpie.
- Een uitkijktoren over de Malpie, natuur op afstand beleven.

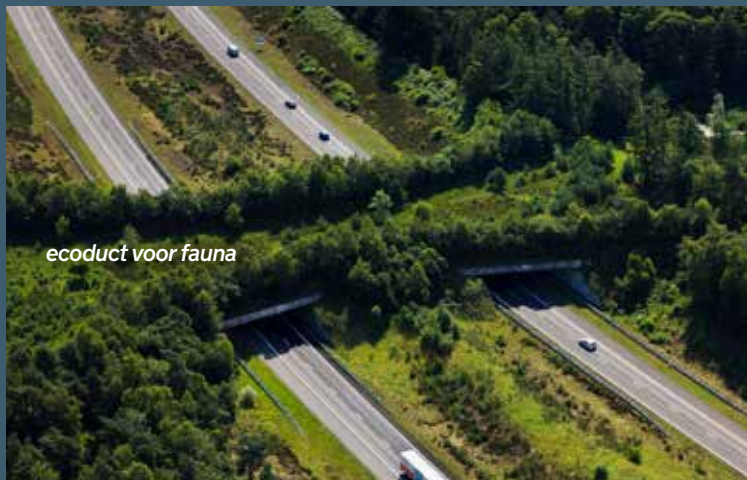
Klimaatrobuust landschap

- Door het omvormen van naaldbos wordt de Malpie veerkrachtiger en kan het gebied beter water vast houden.

Een veerkrachtig ecologisch systeem

- Wateronttrekking, waterkwaliteit, gewasbescherming aan de randen van de Malpie duurzaam en volhoudbaar.

Referenties natuurgebied

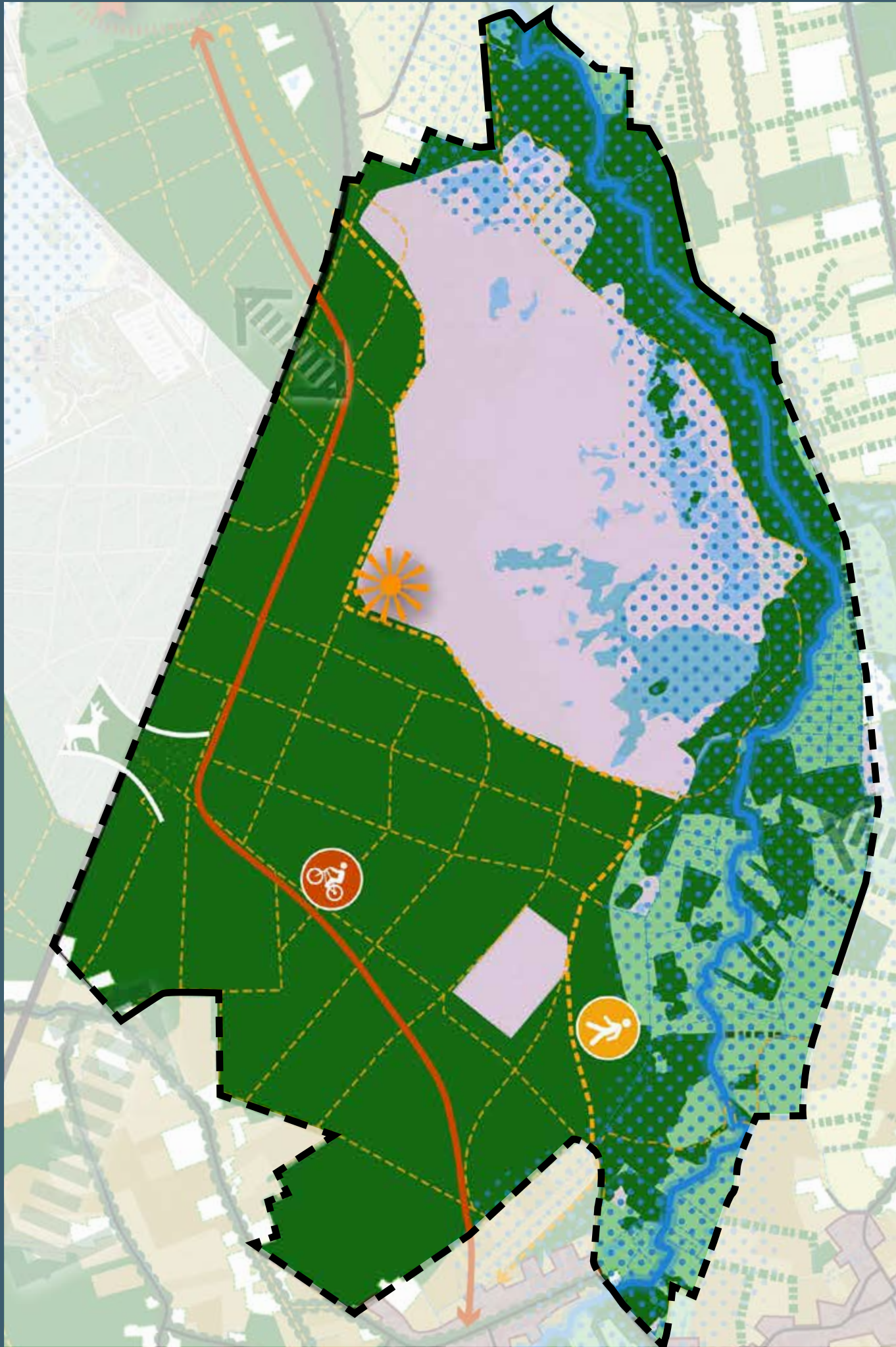
Referenties recreatie in de natuur

Eerste maatregelenoverzicht de Malpie

Maatregelen fysiek

- Maatregelen natuurherstel en uitbreiden van de heide.
- Aanleg nieuw fietspad.
- Mensenluwe natuur en herstructurering recreatieve voorzieningen, bijvoorbeeld uitkijktoren, bankjes, uitzichtpunten etc. Natuur wordt beleefbaar vanuit de randen. Elementen ontwikkelen met hout dat vrijkomt bij het uitbreiden van de natuur.
- Ontwikkelen van voormalig landbouwperceel tot natuur.

Visiekaart deelgebied 5 De Malpie

4.6 Kempervennen e.o.

Het landschap

Het gebied

Dit deelgebied bestaat uit twee delen en kan worden beschouwd als de westelijke uitloper van het bosgebied rond De Malpie. Het vormt de verbindende schakel tussen natuur en recreatie. Het gebied wordt begrensd door:

- Het beekdal van de Dommel aan de noordoostkant;
- Het beekdal van de Keersop aan de noordwestkant;
- De provinciale weg N69 met aan de overzijde De Malpie aan de zuidoostkant;
- Het open landbouwgebied van de Beekerheide aan de zuidwestkant.

Het gebied bestaat van noord naar zuid uit:

- Agrarische percelen langs het beekdal van de Keersop;
- Het Eurocircuit;
- Twee bosgebieden die beide deel uitmaken van een groter bosgebied waarvan een deel op Bergeijks grondgebied ligt.

Kenschets van het landschap

Het bos, dat het grootste deel van dit gebied uit maakt, bestaat uit productiebossen met naaldbout. Samen met de bossen rond De Malpie en het bos van de Kempervennen in gemeente Bergeijk vormt het één geheel.

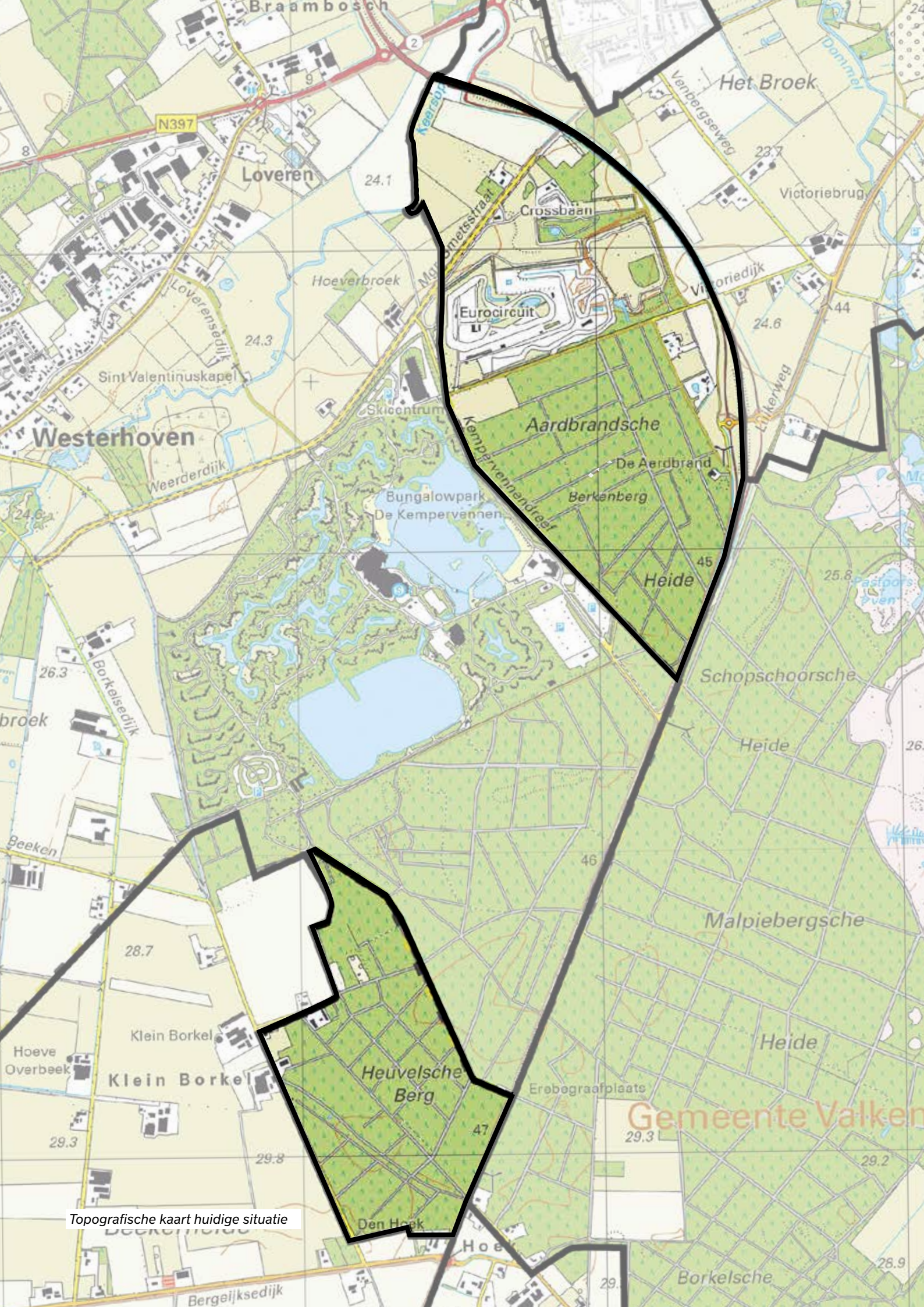
Het Eurocircuit is in landschappelijke zin en als functie een buitenbeentje, net als de daarnaast liggende oude stortplaats aan de Victoriedijk. Ze zijn beide landschappelijk niet aantrekkelijk.

De landbouwpercelen in het noorden langs de Keersop zijn grootschalig en open. Die openheid zet zich voort naar het noordwesten en wordt daar begrensd door het bebouwde lint van Westerhoven.

Recreatieve routes door dit deelgebied verbinden het naastgelegen recreatiepark Kempervennen met het natuurgebied De Malpie aan de andere kant. Het gebied kent zo een verweving van recreatie en natuur.

Kempervennen

Topografische kaart huidige situatie

Ontwikkelrichting Kempervennen e.o.

Doorontwikkeling naar veerkrachtige en klimaatadaptieve bossen met recreatieve meerwaarden en met ruimte voor een natuurpoort en andere passende leisurefuncties.

Vernatten van de bossen door het vasthouden van water in het gebied zelf en aan de randen.

Veerkrachtig boslandschap

- Door het omvormen van naaldhout naar soorten die een rijke strooisellaag ontwikkelen worden de bossen veerkrachtiger, kunnen ze beter water vast houden en worden ze ook ecologisch waardevol.

Leisurelandschap

- Een stevige recreatief-landschappelijke versterking van het gebied aan de Victorie-dijk, met de ontwikkeling van een Natuurpoort als aantrekkelijk startpunt voor een recreatief bezoek aan het gebied. Deze ontwikkeling dient ervoor te zorgen dat er een betere recreatieve verspreiding kan ontstaan en het Malpie-gebied wordt ontlast.
- Het Eurocircuit en omgeving vragen om een kwaliteitsverbetering. Belangrijk daarbij is dat de randen naar het Keersopdal en naar het gebied aan de oostzijde van het circuit dicht en groen zijn. Zo blijft het onderscheid duidelijk tussen de verschillende landschappen van 1: het Keersopdal, 2: het bos en de heide op de hoge gronden en 3: de jonge ontginningen rond de Venbergse Weg.
- Nieuwe leisureontwikkelingen mogen bestaande natuurwaarden niet nadelig beïnvloeden en dienen daarom gepaard te gaan met een robuuste landschappelijke inbedding. Een voorbeeld van een leisureontwikkeling zijn MTB parcours op de voormalige vuilnisbelt.
- De bossen dienen toegankelijk en aantrekkelijk te blijven en zijn belangrijk om de recreatiedruk in de wijde omgeving beter te spreiden.

Klimaatrobuust landschap

- Omvorming bossen naar rijke strooiselsoorten
- Landschappelijke inpassing N69 is afronding
- Landschappelijke inpassing eurocircuit en oude vuilstort, mogelijk in combinatie met leisure activiteiten.

Recreatief boslandschap

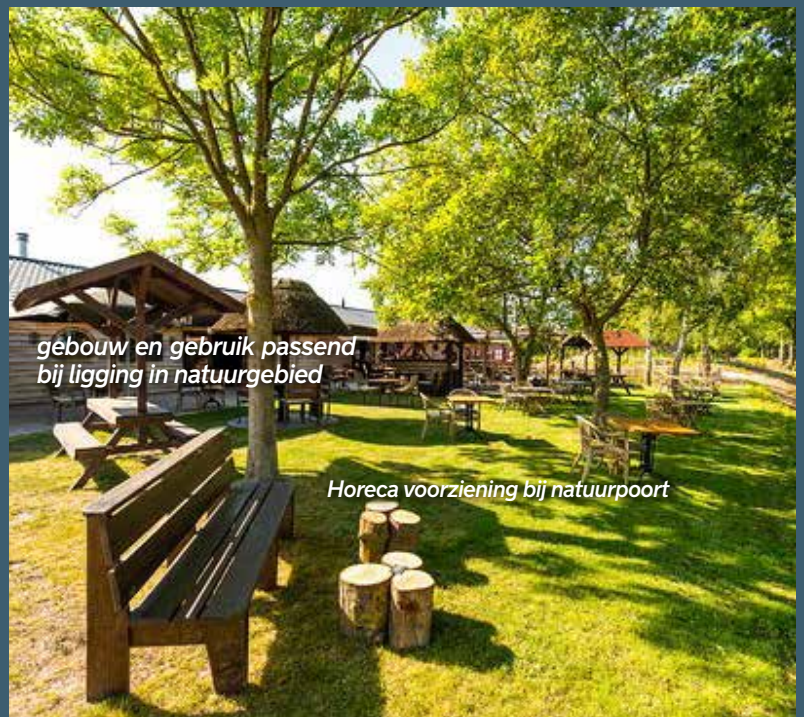
goed begaanbare paden

bijzondere beleving van het bos

kinder-routes

gebouw en gebruik passend bij ligging in natuurgebied

Horeca voorziening bij natuurpoort

aandacht voor educatie

veerkrachtig bos

Recreatieve voorzieningen goed bereikbaar vanuit de dorpen

Eerste maatregelenoverzicht Kempervennen e.o.

Maatregelen fysiek

- Bos- en natuurontwikkeling met hydrologische maatregelen
- Oude vuilstort landschappelijk inpassen in combinatie met recreatieve functie
- Landschappelijke inpassing N69
- Faunapassage i.s.m. N69.

Visiekaart deelgebied 6 Kempervennen e.o.

4.7 Beekerheide en het beekdal van de Beekloop

Het landschap

Het gebied

Dit deelgebied is als volgt begrensd:

- aan de gehele westzijde vormt de Beekloop de gemeentegrens met Bergeijk;
- aan de noordoostzijde zijn de bossen van De Malpie de grens;
- aan de zuidoostzijde is de provinciale weg N69 de grens;
- tegen de zuidzijde van het deelgebied ligt het natuurgebied de Plateaux.

De belangrijkste landschappelijke eenheden zijn:

- een grootschalig, weids en open agrarisch landschap in de vorm van de jonge heideontginning van de Beekerheide;
- twee buurtschappen, Heuvel en Klein Borkel, vooral bestaande uit op flinke afstand van elkaar liggende agrarische erven. Van clusters bebouwing is echter geen sprake.
- meerdere bossen: Berkheuvelds, Het Schut en het bos van De Plateaux. Ze maken alle drie deel uit van bossen die doorlopen buiten de grenzen van dit deelgebied.

Kenschets van het landschap

Het landschap van de jonge heideontginningen kenmerkt zich door een rationele inrichting met een regelmatige blokverkaveling, rechte wegen en paden en een aantal grote agrarische bedrijven. Het landschap is erg open en weids, met lange doorzichten.

De bossen zijn productiebossen met van oorsprong naaldhoutsoorten. Ze zijn ruimtelijk van elkaar gescheiden door het landbouwgebied. Het gebied Klein Borkel, ten noorden van de Bergeijkse dijk, is landschappelijk meer verweven met het landelijk gebied van Westerhoven dan dat van Valkenswaard.

Landbouwgronden Beekerheide

Ontwikkelrichting Beekerheide en het beekdal van de Beekloop

Beekerheide is een primair agrarisch gebied, waarbij het economisch landgebruik bijdraagt aan een gezonde bodem, schoon water en de versterking van de biodiversiteit.

Door water in het gebied vast te houden en te infiltreren wordt het grondwater aangevuld. Dit draagt bij aan het herstel van de aangrenzende Natura 2000-gebieden en de landbouw klimaatrobuuster te maken.

Een rationeel ingericht landschap met een robuuste dooradering

- Het gebied behoudt een groen-blauwe dooradering in de vorm van bomerijen, singels, houtwallen en zandpaden met bermen. De maat en schaal van de agrarische ruimtes er tussen worden afgestemd op het rationele agrarische grondgebruik van het gebied. De singels en houtwallen breken de wind wat verdroging in een open landschap als dit beperkt. Ze vormen een habitat voor tal van diersoorten die nu niet of nauwelijks in het gebied voorkomen en die bijdragen aan natuurlijke gewasbescherming. Daarmee dragen ze bij aan de productiviteit van de akker.
- Daarnaast zorgt deze dooradering voor een verbinding voor planten en dieren tussen de omgeving van de Beekloop, de Berkheuvels en De Plateaux. Zo wordt het natuurlijk systeem veerkrachtiger en de biodiversiteit versterkt.

Klimaatrobuust landschap

Naast de groenblauwe dooradering zijn er andere maatregelen te nemen die dit deelgebied klimaatrobuuster kunnen maken:

- Het dempen en stuwen van de sloten zodat de oppervlakkige afvoer van regenwater verminderd en infiltratie vergroot wordt;
- Het versterken van het waterbergend vermogen van de bosbodems door het opbouwen van een hoger organisch stof gehalte in de bodem. Bijvoorbeeld door het vervangen van naaldhout door rijkestrooiselsoorten.
- Het beschikbaar houden van de natuurlijke overstromingsgebieden, gereserveerd voor periodieke waterberging;
- Het dempen van de sloot tussen De Plateaux en de Beekloop om daarmee de grondwaterstanden langs het natuurgebied te verhogen en verdere verdroging te voorkomen.

Versterken ecologisch systeem

- Robuuste ecologische verbinding tussen het beekdal van de Beekloop en de boscomplexen rondom de N69.
- Versterken biodiversiteit door groenblauwe dooradering

Duurzaam agrarisch ondernemerschap

- Agrarisch landgebruik gaat samen met biodiversiteitsherstel, schoon water en een gezonde bodem.
- Op de gronden op de overgang naar de Beekloop is door de toekomstige vernatting extensief grondgebruik mogelijk. Extensieve begrazing of nieuwe teelten zijn een alternatief.
- Op de hogere koppen in het zuiden zal in de toekomst geen of minder beregening mogelijk zijn, er dient rekening te worden gehouden met teelten die tegen droogte kunnen.

VRAAGSTUK

- Vernatting van het gebied heeft consequenties voor de landbouw, dit vraagt om een zorgvuldige aanpak

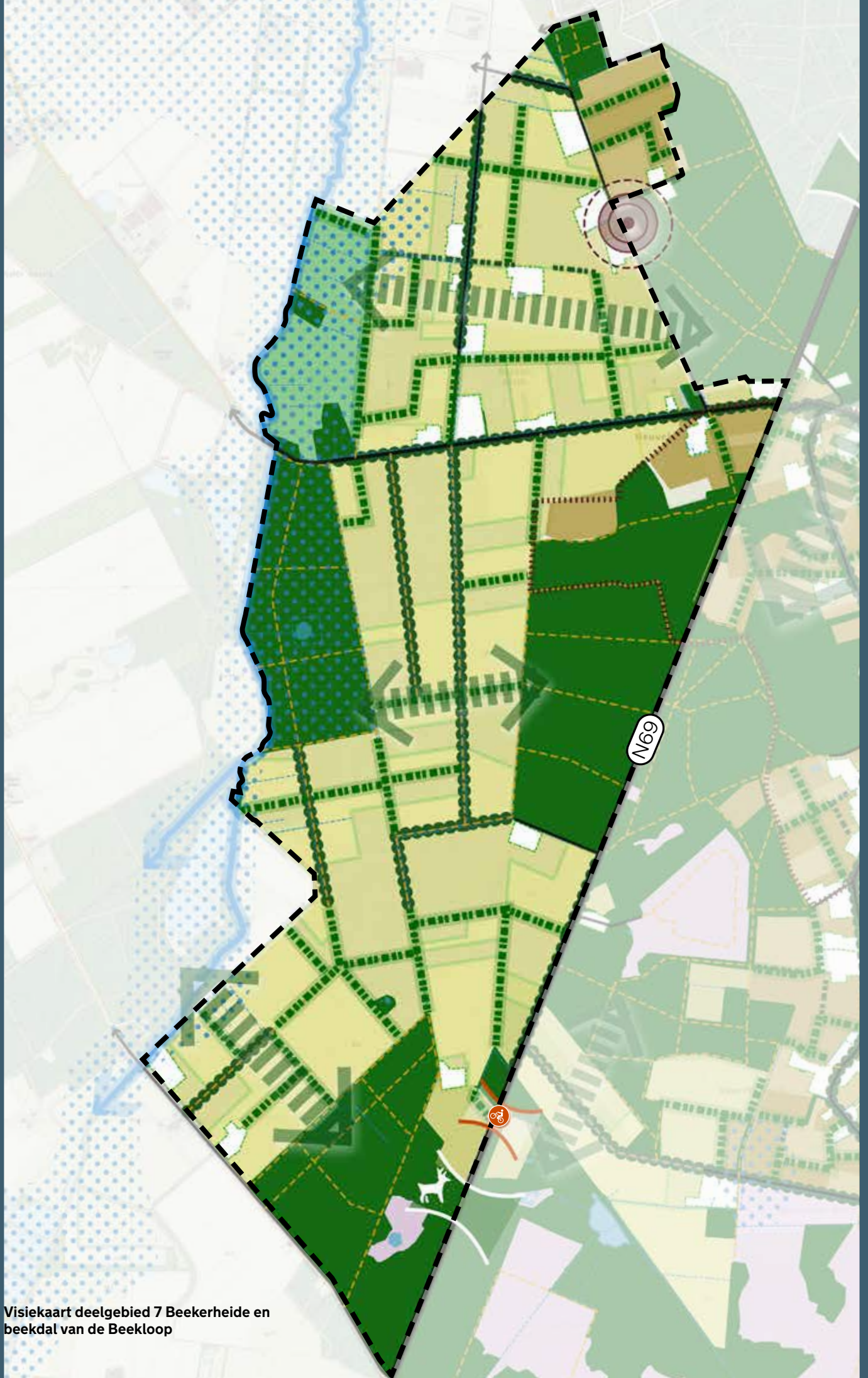
Referenties landschap en toekomstig agrarisch gebruik

Eerste maatregelenoverzicht Beekerheide en het beekdal van de Beekloop

Maatregelen fysiek

- Aanleg van 2 robuuste ecologische verbindingzones (noord en zuid) tussen Beekloop en de bossen bij de N69.
- Ongelijkvloerse recreatieve verbinding voor fiets en landbouwverkeer t.h.v. de straat Maaij
- Nieuwe ecopassage noordelijk van Maaij i.s.m. N69-zuid.
- Behoud en herstel van de beplante wegen en zandpaden.

Visiekaart deelgebied 7 Beekerheide en beekdal van de Beekloop

4.8 Omgeving Borkel en de Plateaux

Het landschap

Het gebied

Dit deelgebied ligt op de overgang van de hoger gelegen bossen en heide naar het lager gelegen beekdal van de Dommel. Het gebied wordt begrensd door:

- het bosgebied De Malpie in het noorden;
- de Dommel met de daarlangs liggende beekdalgronden in het oosten;
- de grens van met de gemeente Bergeijkse en met België in het zuiden;
- de provinciale weg N69 in het westen.

De belangrijkste landschappelijke eenheden zijn:

- de dorpskern Borkel en de buurtschappen De Kapel, Hoeve, en Voortse en Achterste Brug;
- agrarische landerijen rondom het dorp en de buurtschappen;
- de bossen langs de Luikerweg (N69) met daarin een MOB-complex;
- het natuurgebied (Natura2000) De Plateaux in het zuiden.

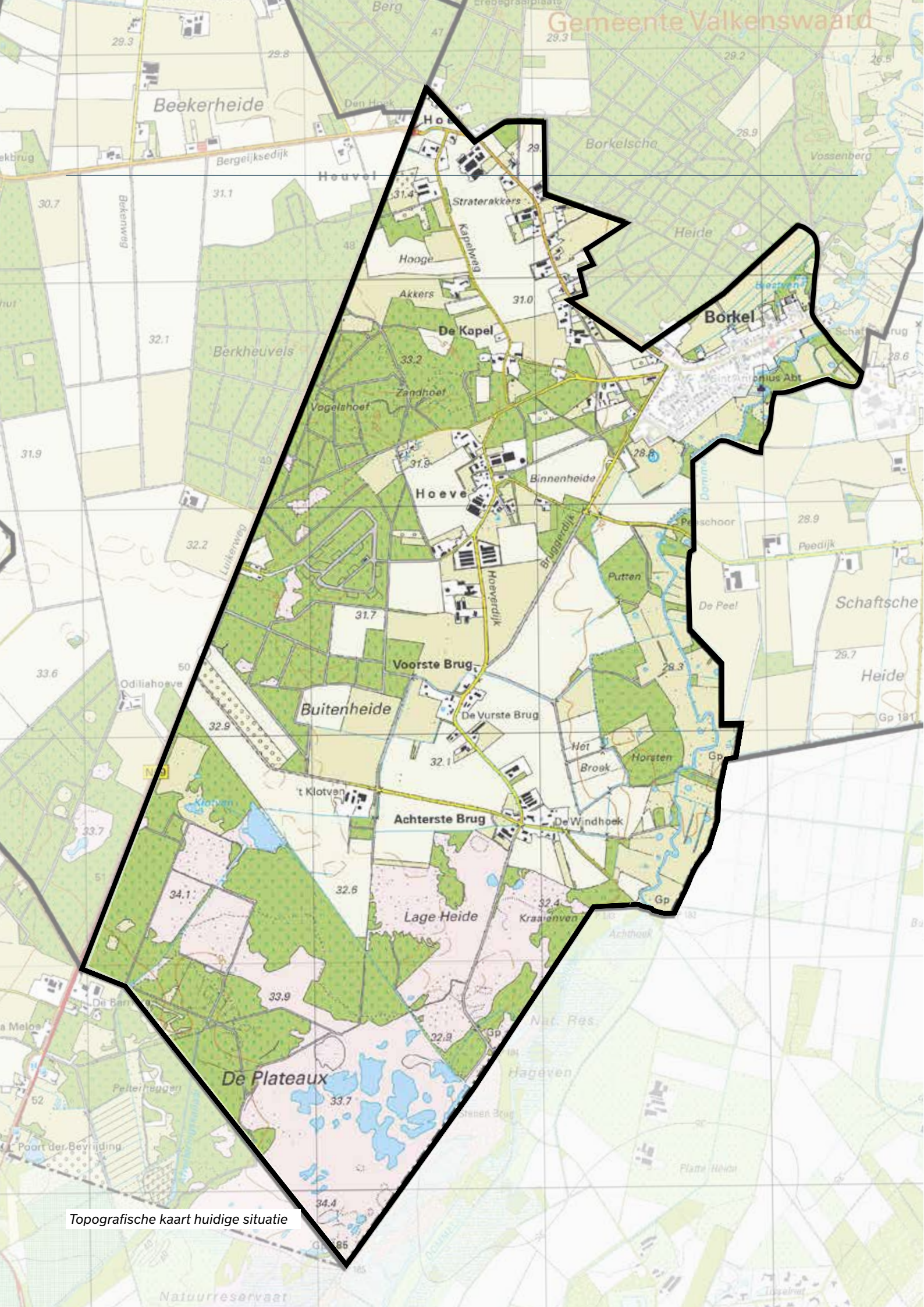
Kenschets van het landschap

De dorpskern Borkel ligt 'langs de Dommel temidden van een nog tamelijk 'authentiek' kleinschalig landschap. Ook De Kapel, Hoeve, Voorste Brug en Achterste Brug liggen op de overgang van hogere gronden naar het beekdal van de Dommel. Het zijn nog altijd herkenbare en cultuurhistorisch waardevolle buurtschappen die het landschap kwaliteit geven. Karakteristiek zijn ook de oude akkercomplexen (bolle akkers) die om de buurtschappen heen liggen. De bossen bij Hoeve zijn van waarde als verbinding tussen de Plateaux en de Malpie, en hebben een recreatieve waarde, voor zowel bewoners als kampeerders in het gebied.

Het landschap heeft door de ruilverkaveling in de jaren "70 een flinke schaalvergroting gekend. Veel perceelsbeplantingen zijn verdwenen waardoor het landschap opener is geworden, vooral in het zuidelijk deel van dit deelgebied. Veel agrarische erven zijn groter geworden met meer bebouwing en het natte landschap in het zuiden is ontwaterd ten behoeve van landbouw. Toch vertegenwoordigt dit deelgebied bijzondere landschappelijke kwaliteiten die vooral door bewoners en recreanten hoog gewaardeerd worden.

Natuurgebied Plateaux, Natura 2000

Topografische kaart huidige situatie

Ontwikkelrichting omgeving Borkel en de Plateaux

Leefbare buurtschappen in een aantrekkelijk, beleefbaar landschapspark, waar cultuurhistorie, een groen dooraderd landschap, het agrarisch grondgebruik en versterking van de biodiversiteit hand in hand gaan.

Door water in het gebied vast te houden wordt het grondwater aangevuld. Het landgebruik zorgt voor natuurherstel van de aangrenzende Natura 2000-gebieden.

Een landschapspark met levendige buurtschappen

- Door de aanleg van heggen en bloemrijke randen wordt de groen-blauwe dooradering van het gebied versterkt. Dit draagt bij aan het herstel van het authentieke cultuurlandschap rondom Borkel en de buurtschappen en aan het versterken van de biodiversiteit.
- Bestaande paden worden routes door een aantrekkelijk landschap voor wandelaars, waaronder het rondje rondom Borkel.
- Eventuele ontwikkelingen dienen de kwaliteit van de buurtschappen te versterken, bijvoorbeeld kleinschalige recreatieve voorzieningen en kleinschalige collectieve woonconcepten. Voor deze laatste is het van belang dat zij bijdragen aan de gemeentelijke woonopgave van betaalbare woningen: de provinciale maatwerkregeling biedt hiervoor de mogelijkheden. Ontwikkelingen dienen zorgvuldig ingebed te worden binnen het authentieke karakter van het landschap. De erven dienen kleinschalig en landelijk van opzet te zijn, zie daarvoor de handreikingen die het kwaliteitskader landschap van de gemeente biedt.

Klimaatrobuust landschap

- Het waar mogelijk en zinvol dempen en/of stuwen van de sloten zodat de oppervlakkige afvoer van regenwater richting de Dommel verminderd en infiltratie vergroot wordt;
- Vernatting van het beekdal door het eindigen van de onderbemaling ten zuidoosten van Borkel;
- Verdroging Malpie tegengaan door het eindigen van de onderbemaling ten noorden van Borkel;
- Het versterken van het waterbergend vermogen van de bosbodems op de hoge gronden door het opbouwen van een hoger organisch stof gehalte in de bodem. Bijvoorbeeld door het vervangen van naaldhout door rijke strooiselsoorten;
- Het beschikbaar houden van de natuurlijke overstromingsgebieden, gereserveerd voor periodieke waterberging;
- Het dempen van de sloot tussen De Plateaux en de Dommel om daarmee de verdroging van het natuurgebied te voorkomen.

Een veerkrachtig ecologisch systeem

- Door het ontwikkelen van een 'kamerlandschap' met brede perceelsrandbepantingen worden de bossen tussen het MOB-complex en de Malpie ecologisch verbonden.
- Extensief agrarisch landgebruik en groene dooradering op het perceel tussen Plateaux en bossen.

Extensief agrarisch ondernemerschap

- Het gebied leent zich en biedt ruimte voor extensieve en (biologisch) agrarisch ondernemerschap met kansen voor verbreding op het gebied van recreatie, zorg en dagbesteding.
- De oude, vruchtbare (goor-)enkeerdgronden blijven beschermd als goede akkerbouwgronden.
- Agrarisch landgebruik gaat samen met biodiversiteitsherstel, schoon water en een gezonde bodem.
- Op de gronden op de overgang naar het beekdalen is door de toekomstige vernatting enkel extensief grondgebruik mogelijk. Eventueel is extensieve begrazing of nieuwe teelten een alternatief.

VRAAGSTUK

- Vernatting van het gebied heeft consequenties voor de landbouw, dit vraagt een zorgvuldig proces

Referenties landschap

Referenties vitale buurtschappen en brede meerwaarde

Maatregelenoverzicht omgeving Borkel en de Plateaux

Maatregelen fysiek

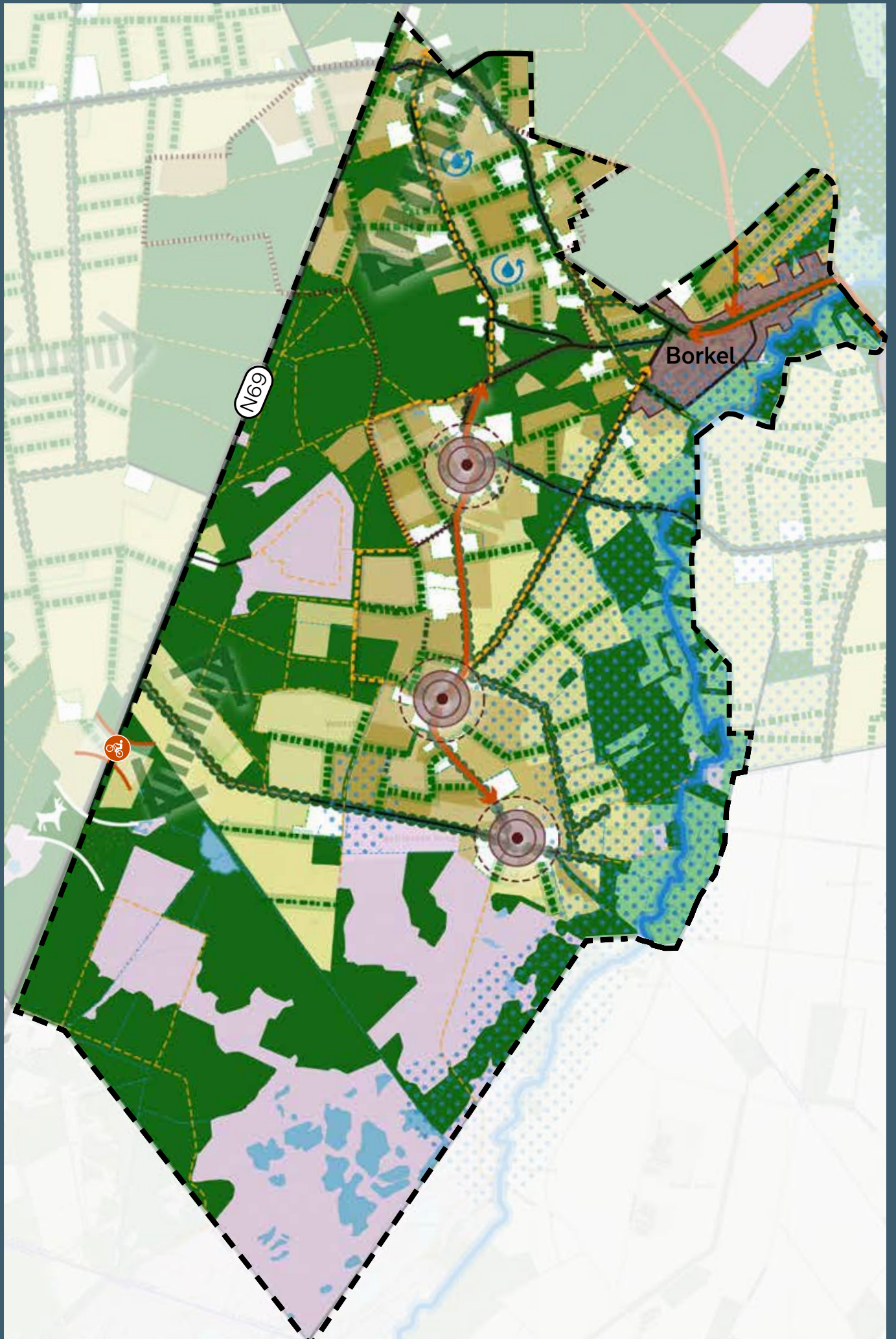
- Behoud en herstel van de (eiken)lanen langs wegen waaronder: Kapelweg, Hoeverdijk, Bruggerdijk, Achterste Brug.
- Aanleg erfbeplantingen
- Aanleg/verbeteren aangegeven fietsroutes, waaronder de realisatie van de fietsroute vanaf Achterste Brug, via een nieuwe brug (schoor) over de Dommel (waar er vroeger een heeft gelegen) België in.
- Natuurversterking bossen door omvorming van het MOB-complex naar droge heide.
- Aanleg ontbrekende onderdelen wandelnetwerk.
- Bemaling ten noorden van Borkel opheffen en drassige plek ter hoogte van het voormalig Bietsven herstellen.

Maatregelen beleid

- ontwikkelen visie bebouwingsconcentraties voor de buurtschappen: dit vormt het kader voor transformaties van erven, waaronder de spelregels voor eventueel toe te voegen bebouwing.
- actief VAB-beleid.

Projecten met ondernemers en bewoners

- Verkenning gebiedsperspectief, waaronder het agrarisch perspectief in relatie tot de water- en natuurdoelen voor het gebied tussen Hoeverdijk en de Plateaux.
- Project groenblauwe dooradering: aanleg landschapselementen samen met biodiversiteitswerkgroep Borkel/Brabants Landschap.

Visiekaart deelgebied 8 omgeving Borkel en de Plateaux